

UNAPREĐENJE PROCESUIRANJA PREDMETA RATNIH ZLOČINA NA DRŽAVNOM NIVOU U BOSNI I HERCEGOVINI

IZVJEŠTAJ O NAPRETKU

SUTKINJA JOANNA KORNER CMG QC

British Embassy
Sarajevo

Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission to Bosnia and Herzegovina

SADRŽAJ

I.	UVOD I METODOLOGIJA.....	7
II.	KONTEKST	8
III.	OBLASTI KOJE IZAZIVAJU NAJVEĆU ZABRINUTOST	13
IV.	RUKOVOĐENJE I RAD TUŽILAŠTVA BiH	15
V.	MENTORSTVO	30
VI.	OPTUŽNICE	31
VII.	NERIJEŠENI PREDMETI, PRENOŠENJE VOĐENJA POSTUPKA I PREUZIMANJE PREDMETA U SKLADU SA ČLANOM 27(a) ZKP-A	39
VIII.	PREDMETI KOJI UKLJUČUJU NAVODE SEKSUALNOG NASILJA	43
IX.	PREDMETI KATEGORIJE 'A'	45
X.	TRAJANJE GLAVNOG PRETRESA	47
XI.	POSTUPAK OCJENJIVANJA RADA TUŽILACA KOJI PROPISUJE VSTV BiH (‘NORMA’)	51
XII.	IZMJENE I DOPUNE ZKP-A	52
XIII.	OBUKA	55
XIV.	ZAKLJUČAK	57
	DODATAK A: PREPORUKE	58
	DODATAK B: OPIS PROJEKTOG ZADATKA	67
	DODATAK C: SPISAK NAJVAŽNIJIH ANALIZIRANIH DOKUMENATA	70
	DODATAK D: SPISAK OSOBA SA KOJIMA JE OBAVLJEN RAZGOVOR	71
	DODATAK E: ODLUKA TUŽILAŠTVA BiH: UTVRĐIVANJE PODRUČJA NA KOJIMA RADE TIMOVI	73
	DODATAK F: PREGLED OKONČANIH PREDMETA	75
	DODATAK G: ANALIZA PROVOĐENJA PREPORUKA IZ IZVJEŠTAJA IZ 2016. GODINE	77

SKRAĆENICE

BDBiH:	Brčko distrikt Bosne i Hercegovine
BiH:	Bosna i Hercegovina
Državna strategija:	Državna strategija za rad na predmetima ratnih zločina u BiH
EDS:	Baza podataka za elektronski uvid u dokumente (The Electronic Disclosure Suite)
EU:	Evropska unija
FBiH:	Federacija Bosne i Hercegovine
ICMP:	Međunarodna komisija za nestale osobe (International Commission on Missing Persons)
IPA:	Instrument pretpristupne pomoći (za pristupanje u EU)
KTARZ:	Oznaka za predmet u kojem nije izvjesno postojanje krivičnog djela ratnog zločina
KTNRZ:	Oznaka za predmet ratnog zločina u kojem je nepoznat počinitelj
KTRZ:	Oznaka za predmet ratnog zločina u kojem je poznat počinitelj
KZ:	Krivični zakon BiH iz 2003. godine
Misija:	Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini
MKS:	Međunarodni krivični sud
MKSJ:	Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju
MOR :	Memorandum o razumijevanju

MRMKS:	Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove
OPZ :	Opis projektnog zadatka
Posebni odjel :	Posebni odjel za ratne zločine Tužilaštva BiH
RS:	Republika Srpska
RZ:	Ratni zločin
SFRJ:	Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
SIPA:	Državna agencija za istrage i zaštitu
SJB:	Stanica javne bezbjednosti
Stalno vijeće:	Stalno vijeće za ocjenu složenosti predmeta ratnih zločina Suda BiH
Upravljanje predmetima RZ:	Izvještaj Misije OSCE-a u BiH „Upravljanje predmetima ratnih zločina u postupku pred Tužilaštvom Bosne i Hercegovine“
Ured tužioca MKSJ :	Ured tužioca Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju
UZP:	Udruženi zločinački poduhvat
VRS:	Vojska Republike Srpske
VSTV:	Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH
Zapažanja o Strategiji:	Izvještaj Misije OSCE-a u BiH „Zapažanja o Državnoj strategiji za rad na predmetima ratnih zločina i Nacrtu revidirane strategije iz 2018. godine, uključujući predmete <i>kategorije A</i> Pravila puta“
ZKP:	Zakon o krivičnom postupku BiH iz 2003. godine

SAŽETAK

U izvještaju koji je sačinila 2016. godine, autorica ovog izvještaja identifikovala je najveće izazove u provođenju Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina u Bosni i Hercegovini (Državna strategija) te iznijela niz konkretnih preporuka upućenih, između ostalih, Tužilaštvu BiH i Sudu BiH.

U januaru 2020. godine, Misija OSCE-a u BiH je, uz podršku Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, angažovala autoricu da provede sličnu analizu radi sveobuhvatne ocjene provođenja preporuka iz prethodnog izvještaja i, po potrebi, davanja daljih preporuka. Ovaj izvještaj je rezultat spomenute analize i treba ga čitati zajedno sa [Izvještajem iz 2016. godine](#).

Ovaj izvještaj temelji se na razgovorima obavljenim u januaru 2020. godine, sa preko 30 sudija, tužilaca, istražitelja, branitelja, predstavnika Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH (VSTV), Nadzornog tijela za provođenje Državne strategije, udruženja žrtava i drugima. Osim toga, izvršen je pregled i analiza velikog broja dokumenata i drugih izvještaja prije i tokom obavljenih razgovora.

U izvještaju se zaključuje da, i pored činjenice što su neke od preporuka iz prethodnog Izvještaja provedene, mnoge su ostale neprovedene. Najhitnija pitanja koja se trebaju riješiti uključuju:

- neefikasne upravljačke prakse u Tužilaštvu BiH; i
- propust da se u Posebnom odjelu za ratne zločine Tužilaštva BiH dâ prioritet najsloženijim predmetima, što dovodi do toga da oni najodgovorniji za najteže zločine ne odgovaraju pred sudom.

Nadalje, organizacijska struktura Posebnog odjela za ratne zločine ne pogoduje efikasnom i preciznom provođenju istraga i kvalifikovanju krivičnih djela, što zauzvrat rezultira nekvalitetnim optužnicama. Sudski postupci traju dugo, čime se odlaže postizanje pravde i što predstavlja problem za sve stranke u postupku. Revidirana Državna strategija za rad na predmetima ratnih zločina, u kojoj su date detaljnije smjernice za procesuiranje predmeta, još uvijek nije usvojena. Ova pitanja, uzeta pojedinačno i u cjelini, ozbiljno smanjuju izgleda da će se rok za rješavanje predmeta ratnih zločina do 2023. godine ispoštovati.

Kada je u pitanju rješavanje najhitnijih izazova, izvještaj preporučuje da se odmah uvedu promjene u upravljanju u Tužilaštvu BiH, kako bi se omogućilo efikasnije rješavanje predmeta te uvođenje smjernica i kontrole kako bi se osiguralo da najsloženiji predmeti imaju prioritet.

U Izvještaju se dalje preporučuje:

- da se istražni timovi u Tužilaštvu BiH adekvatno restrukturiraju kako bi se osiguralo jasnije razumijevanje složenih događaja u istragama i najefikasnije korištenje ljudskih i materijalnih resursa;
- unapređenje procesa provođenja istraga i pisanja optužnice;
- unapređenje upravljanja glavnim pretresom kako bi se skratilo njegovo trajanje; i
- usvajanje revidirane Državne strategije.

Više detalja o ovim i drugim preporukama daje se u nastavku Izvještaja, zajedno sa sveobuhvatnom listom svih trenutnih preporuka u Dodatku A.

Kao što je već istaknuto, ukoliko se mjere za rješavanje ovih i drugih pitanja ne preduzmu brzo, procesuiranje svih predmeta neće biti završeno do 2023. godine. S obzirom na godine života osumnjičenih i svjedoka, kao i sve teže pronalaženje dokaza, uskoro neće biti nikako moguće voditi postupke u predmetima ratnih zločina. Odgovorni organi na državnom nivou u BiH se pozivaju da najozbiljnije razmotre preporuke iznesene u ovom izvještaju i da preduzmu potrebne mjere kako bi osigurali da pravda bude zadovoljena.

Objavljivanje ove publikacije podržano je od strane Vlade Ujedinjenog Kraljevstva. Stavovi navedeni u publikaciji ne odražavaju nužno stavove Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

I. UVOD I METODOLOGIJA

1. U avgustu 2019. godine, Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini (Misija) obratila se autorici ovog izvještaja s molbom da izvrši dalju analizu napretka u procesuiranju predmeta ratnih zločina¹. Misija je pratila i učestvovala u provođenju zaključaka i preporuka sadržanih u autoričinom Izvještaju iz 2016. godine pod nazivom „Procesuiranje ratnih zločina na državnom nivou u Bosni i Hercegovini“ (izvještaj iz 2016. godine) u sklopu projekta „Jačanje vladavine prava unapređenjem procesuiranja predmeta ratnih zločina u BiH“.²
2. U osnovi, tražena analiza se trebala sastojati od sljedećeg:
 - sveobuhvatne ocjene provođenja preporuka iznesenih u Izvještaju iz 2016. godine;
 - ocjene postignutog napretka u vezi sa procesuiranjem predmeta ratnih zločina na državnom nivou u BiH od njegovog objavljivanja, s posebnim fokusom na Tužilaštvo BiH; i
 - izdavanja daljih preporuka, po potrebi.
3. Opseg analize utvrđen je u Opisu projektnog zadatka.³
4. Također je odlučeno, kao što je to bio slučaj i sa prethodnim Izvještajem, da će autorica istraživanje potrebno za analizu na osnovu dostavljene dokumentacije provesti prije posjete BiH, u svrhu vođenja razgovora sa akterima koji su direktno uključeni u procesuiranje spomenutih predmeta.
5. Glavna tužiteljica Tužilaštva BiH, Gordana Tadić, kao i sudije Suda BiH i drugi relevantni akteri, pružili su punu saradnju tokom pripreme ovog izvještaja.
6. Razgovori su vođeni u Sarajevu (dva puta putem video poziva iz Sarajeva), u periodu između 20. i 29. januara 2020. godine. Nekoliko naknadnih, kratkih razgovora obavilo je osoblje Misije nakon završetka posjete, kako bi se adresirala konkretna pitanja koja su se pojavila u toku pripremanja izvještaja. Dodatni dokumenti zaprimljeni su tokom i nakon posjete.⁴

¹ Termin „ratni zločini“ koristi se u svom generičkom smislu za označavanje krivičnih djela koja predstavljaju teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava, a ne kao konkretno krivično djelo (propisanih u članovima 173.-175. Krivičnog zakona BiH i članovima 142.-145. Krivičnog zakona Socijalističke Federative Republike Jugoslavije).

²J. Korner, *Procesuiranje ratnih zločina na državnom nivou u Bosni i Hercegovini* (Sarajevo, Misija OSCE-a u BiH, 2016). Dostupna na: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/e/247226.pdf> (pristupljeno 26. maja 2020. godine).

³Vidjeti Dodatak B.

⁴ Autorica želi izraziti svoju zahvalnost osoblju Misije OSCE-a u BiH na dragocjenoj pomoći pruženoj prilikom pripremanja ove analize. Ona također želi istaći svoju zahvalnost Aleksandri Golijanin iz Tužilaštva BiH, koja je pružala podršku prevodiocu Misije na sastancima u Tužilaštvu i dostavila sve tražene dodatne dokumente. Autorica također izražava žaljenje zbog kašnjenja u izradi ovog izvještaja, koje je uslijedilo zbog drugih neodloživih radnih obaveza i zaraze COVID-om-19.

7. U skladu s tim, ova analiza temelji se na sljedećem:
- (i) Pregledu relevantnih izvještaja i dokumenata koje je dostavila Misija, Tužilaštvo BiH i drugi akteri⁵;
 - (ii) Razgovorima sa tužiocima i zaposlenima u Tužilaštvu BiH⁶;
 - (iii) Razgovorima sa tužiocima drugih tužilaštava u BiH⁷;
 - (iv) Razgovorima sa braniteljima⁸;
 - (v) Razgovorima sa sudijama⁹;
 - (vi) Razgovorima sa predstavnicima drugih zainteresiranih organizacija;
 - (vii) Razgovorima sa predstavnicima udruženja žrtava¹⁰.
8. Osim toga, konsultovan je i [Izvještaj iz 2016. godine](#), kako bi se autorica podsjetila na situaciju koja je rezultirala datim preporukama i utvrdila status njihovog provođenja.¹¹ Reference na prethodni Izvještaj nalaze se u fusnotama.¹²
9. Izravni citati sagovornika označeni su navodnicima.¹³ Većina sagovornika nije imenovana, jer je za ocjenu cjelokupne situacije na osnovu koje će se izdati preporuke relevantno samo ono što su oni rekli. Izuzetak ovom pravilu su izjave onih koji su zaduženi za izradu i provođenje politike rada u Tužilaštvu BiH.

II. KONTEKST

⁵Vidjeti Dodatak C. Treba istaći da nekoliko dokumenata koje je autorica pregledala nisu ovdje spomenuti, jer nisu javno dostupni. Međutim, svi ti dokumenti se sastoje od ranijih analiza Misije i, iako su poslužili za upoznavanje sa kontekstom i statističkim podacima, nisu korišteni kao osnova za preporuke sadržane u ovom izvještaju. Većina, ali ne i svi dokumenti u Dodatku, čitani su u prevodu.

⁶ Nisu obavljeni razgovori sa svim tužiocima koji rade na Posebnom odjelu za ratne zločine. Odabir je načinjen na osnovu konkretnih faktora relevantnih za ovu analizu, kao što su, npr. organizacija Odjela, radne prakse, mentorstvo.

⁷ Tužioci koji su odabrani kao sagovornici predstavljaju uzorak tužilaca na čiji rad utiče ustupanje predmeta ratnih zločina sa Suda BiH.

⁸ Branitelji koji su odabrani kao sagovornici predstavljaju uzorak branitelja koji redovno učestvuju u postupcima u predmetima ratnih zločina.

⁹ Sudije koje su odabrane kao sagovornici predstavljaju selekciju sudija koji su radili na predmetima ratnih zločina.

¹⁰Vidjeti Dodatak D za potpunu listu sagovornika. Treba napomenuti da su skoro svi razgovori obavljeni uz pomoć prevodioca. Izuzetak su bili razgovori sa osobljem EU, braniteljima i predsjednikom VSTV-a.

¹¹Vidjeti Dodatak G za kratku analizu provođenja tih preporuka.

¹² Ovaj izvještaj treba čitati zajedno sa Izvještajem iz 2016. godine.

¹³ Treba napomenuti da su svi izravni citati prevod na engleski jezik. Međutim, na svakom sastanku sa tužiocima prisustvovala je bilingvalna uposlenica Tužilaštva BiH, Aleksandra Golijanin. Autorica je u posjedu bilješki.

10. Državnom strategijom za rad na predmetima ratnih zločina, koja je usvojena 2008. godine, predviđeno je da se najsloženiji i najprioritetniji predmeti ratnih zločina trebaju procesuirati u roku od sedam godina - do 2015. godine, a drugi predmeti ratnih zločina u roku od 15 godina - do 2023. godine. Sedmogodišnji rok nije ispoštovan i čini se da je jednostavno pripojen roku za rješavanje svih ostalih predmeta ratnih zločina - do 2023. godine.
11. U septembru 2018. godine, Misija je objavila tematski izvještaj pod nazivom „Zapažanja o Državnoj strategiji za rad na predmetima ratnih zločina i Nacrtu revidirane strategije iz 2018. godine, uključujući predmete 'kategorije A' Pravila puta“ (Zapažanja o Strategiji).¹⁴
12. Izvještaj sadrži tabelu¹⁵ iz koje se vidi da su između 2004. i 2017. godine okončana ukupno 473 postupka u predmetima ratnih zločina pred sudovima u BiH.¹⁶ Dok se u Izvještaju prepoznaje povećanje broja okončanih sudskih postupaka, također se ističe da je *„najočigledniji nedostatak bio neuspjeh Tužilaštva BiH i Suda BiH da procesuiraju sve najsloženije predmete do kraja 2015. godine.“*¹⁷
13. Osim toga, statistički podaci koji su relevantni su oni koji se odnose na:
- (i) Neriješene predmete¹⁸ sa oznakom KTRZ, odnosno predmete u kojima su počinitelji poznati;
 - (ii) Neriješene predmete sa oznakom KTNRZ, odnosno predmete u kojima su počinitelji nepoznati;
 - (iii) Neriješene predmete sa oznakom KTARZ, odnosno predmete u kojima nije utvrđeno da li je krivično djelo ratnog zločina počinjeno ili su u vezi s predmetima ratnih zločina, (ovi predmeti su obično formirani nakon provedenih ekshumacija).
14. U Izvještaju projekta „Unapređenje rada na predmetima ratnih zločina u BiH“ Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH (VSTV) iz decembra 2019. godine, navodi se da je u Tužilaštvu BiH bilo 449 neriješenih KTRZ predmeta, sa ukupno 4223

¹⁴ Zapažanja o Državnoj strategiji za rad na predmetima ratnih zločina i Nacrtu revidirane strategije iz 2018. godine, uključujući predmete 'kategorije A' Pravila puta (Sarajevo, Misija OSCE-a u BiH, 27. septembar 2018. godine). Dostupan na <https://www.osce.org/files/f/documents/a/5/397544.pdf> (pristupljeno 26. maja 2020. godine).

¹⁵ Zapažanja o Strategiji, str. 5.

¹⁶ Oznaka 'BiH' ovdje obuhvata Federaciju Bosne Hercegovine ('FBiH'), Republiku Srpsku ('RS') i Brčko distrikt Bosne i Hercegovine.

¹⁷ Zapažanja o strategiji, str. 6.

¹⁸ „Predmeti“ u ovom kontekstu uključuju predmete i u fazi prijave i u fazi istrage.

osumnjičenih. U usporedbi sa Izvještajem iz 2018. godine, došlo je do smanjenja od 40 predmeta.¹⁹

15. Prema istim statističkim podacima, 72% svih neriješenih KTRZ predmeta nalazi se u Tužilaštvu BiH. S obzirom na to da je u izvještajnom periodu zaprimljeno 80 krivičnih prijava, iz toga slijedi da se većina neriješenih KTRZ predmeta nalazi u Tužilaštvu BiH mnogo duže.
16. Kada govorimo o KTNZRZ predmetima, u decembru 2019. godine, njih 526 je bilo neriješenih u Tužilaštvu BiH; broj neriješenih KTRZ predmeta iznosio je 1622.
17. Ni podaci koji se odnose na broj podignutih optužnica ili okončanih predmeta²⁰ pred Sudom BiH nisu puno optimističniji u kontekstu ispunjavanja predviđenog roka. U 2018. godini, podignuto je 27 optužnica; u 2019. taj broj je pao na 24 podignute optužnice (od kojih je 11 podignuto u decembru 2019. godine). Što se tiče okončanih sudskih postupaka, u 2018. godini ih je bilo 24, a u 2019. godini taj broj je iznosio 30. Iako bi ovakvi brojevi možda bili prihvatljivi da su u pitanju bile optužnice i okončani sudski postupci u najsloženijim predmetima, tj. oni koji uključuju komandnu odgovornost ili najteže zločine u skladu sa kriterijima predviđenim Državnom strategijom, to zapravo nije bio slučaj, jer su mnoge optužnice uključivale jednog optuženog kojem se na teret stavlja direktno izvršenje djela.
18. Konačno, kada su u pitanju statistički podaci, došlo je do povećanja u postotku oslobođenih lica. U tematskom izvještaju Misije OSCE-a u BiH iz juna 2019. godine²¹, naslovljenom „[Upravljanje predmetima ratnih zločina u postupku pred Tužilaštvom Bosne i Hercegovine](#)“ (Upravljanje predmetima RZ), izneseno je da je u 2018. godini, u okončanim predmetima osuđeno samo 17 od 44 optuženih (u predmetima ratnih zločina pred Sudom BiH)²², iako je stopa osuđujućih presuda posmatrana po okončanim predmetima bila 75% a koja uključuje sve one predmete u kojima je barem jedan optuženi bio osuđen za barem jednu tačku optužnice. Gledano kao jednostavni statistički podatak, moglo bi se reći da ovi brojevi ukazuju

¹⁹ Broj neriješenih predmeta u drugim tužilaštvima nije toliko veliki, ali gledajući zajedno Tužilaštvo BiH i druga tužilaštva, ukupni broj neriješenih KTRZ predmeta (prema podacima VSTV-a) iznosi 619, sa ukupno 4677 osumnjičena.

²⁰ „Okončani“ u ovom kontekstu obuhvataju predmete u kojima je donesena pravosnažna presuda ili je postupak obustavljen. Misija je izradila tabelu sa svim relevantnim statističkim podacima u svom izvještaju „Procesuiranje predmeta ratnih zločina u BiH (2004-2019)“, koja je preuzeta u Dodatku F.

²¹ *Upravljanje predmetima ratnih zločina u postupku pred Tužilaštvom Bosne i Hercegovine, Misija OSCE-a u BiH*, 17. juni 2019. godine). Dostupan na <https://www.osce.org/files/f/documents/c/f/423212.pdf> (pristupljeno 26. maja 2020. godine).

²² Međutim, podaci za 2019. godinu pokazuju da je 66% optuženih proglašeno krivim.

na pravičnost suđenja, ali to nije slučaj ukoliko, kako je sugerisano, razlozi za oslobađajuće presude leže u nekompetentnim tužilačkim istragama, izradi optužnica i zastupanju optužnica pred sudom.²³

19. U maju 2018. godine, na inicijativu Vijeća ministara BiH izrađen je Nacrt revidirane Državne strategije. U toku pripremanja Nacrta, pribavljena su mišljenja različitih aktera, uključujući, između ostalih, Suda BiH, Tužilaštva BiH, Udruženja sudija i tužilaca i Misije OSCE-a u BiH.

20. Prije izrade Nacrta izmjena i dopuna, Radna grupa za izradu izmjena i dopuna Državne strategije zatražila je od nekoliko posmatrača analizu:

- neispunjavanja ključnih ciljeva predviđenih Državnom strategijom; i
- kapaciteta sudova u entitetima i Brčko distriktu BiH za rad na predmetima ustupljenim od Suda BiH, u skladu sa članom 27a. Zakona o krivičnom postupku (ZKP).

21. Analiza i Nacrt revidirane Strategije jasno pokazuju da dinamika prenošenja vođenja postupka u predmetima nije zadovoljavajuća i da se moraju uvesti odgovarajući mehanizmi nadzora i kontrole. Revidirana strategija predviđa jačanje uloge i statusa Nadzornog tijela za praćenje provođenja Državne strategije (Nadzorno tijelo), uspostavljanjem sistema izvještavanja o provođenju „zaključaka, uputstava i preporuka“ Nadzornog tijela. U Nacrtu revidirane Strategije navodi se da će unapređenje mjera za praćenje i nadzor osnažiti „mehanizam odgovornosti nadležnih institucija za nepoštivanje odluka Nadzornog tijela“. Predsjednica Nadzornog tijela ističe da će nepoštivanje odluka podlijehati disciplinskoj odgovornosti.

22. U Nacrtu revidirane Državne strategije izneseno je devet odvojenih „Ciljeva i očekivanih rezultata“ (označenih od a do i). U Aneksu 'A' sadržani su revidirani „Kriteriji za pregled predmeta ratnih zločina.“ Ističe se da će ovi kriteriji, zajedno sa njihovim „usaglašenim²⁴ izmijenjenim tumačenjima omogućiti ustupanje većeg broja manje složenih predmeta pravosuđu entiteta i Brčko distrikta BiH.“

23. Poređenje važećih i revidiranih kriterija otkriva da u nekim aspektima revidirani kriteriji predstavljaju veoma mali napredak u odnosu na važeće, jer samo površno rješavaju problem koji je nastao usljed činjenice da važeći kriteriji ne potiču

²³Vidjeti paragraf 107 *infra*.

²⁴ Definirano kao „usaglašeno tumačenje kriterija između Suda BiH i Tužilaštva BiH i sudova i tužilaštava u entitetima i Brčko distriktu BiH“.

prenošenje vođenja postupaka sa Suda BiH na sudove u entitetima i Brčko distriktu BiH. Na primjer:

- „teži oblici silovanja“, definisani kao „sistematski“ ili „formiranje zatočeničkih centara sa ciljem seksualnog ropstva“ ostaju na Sudu BiH.
- „teži oblici nezakonitog zatvaranja“ itd., ostaju na Sudu BiH, ukoliko je bilo zatočeno preko 20 lica ili je zatočenje trajalo duže od tri dana.

24. Smatra se da faktori koji čine predmet „složenim“ nisu mjesto počinjenja zločina niti broj žrtava ili počilaca, nego činjenice kao što su:

- svojstvo i uloga učinitelja, i/ili
- složenost prirode događaja koji su predmet optuženja, odnosno
- primjenjive zakonske odredbe, npr. komandna odgovornost.

25. Na primjer, ukoliko je optuženi bio počinitelj djela silovanja, bez ozbira na to koliko je silovanje(a) bilo „sistematično“, nema razloga zašto se postupak ne bi mogao voditi pred sudovima u entitetima ili Brčko distriktu BiH. Ukoliko je optuženi bio čuvar u zatočeničkom centru, onda broj zatočenih lica ili dužina postojanja zatočeničkog centra ne povećava nivo složenosti koja bi uslovljavala da se postupak vodi pred Sudom BiH.

26. Tačno je da javnost i žrtve moraju imati povjerenja da će se **sva** teška krivična djela, a ne samo ona koja su kvalifikovana kao ratni zločin ili zločin protiv čovječnosti, procesuirati pred kompetentnim sudom. Pozitivno je što sistematsko praćenje postupaka u predmetima ratnih zločina pred sudovima u entitetima i Brčko distriktu BiH pokazuje da ovi sudovi posjeduju odgovarajući nivo stručnosti i tehničke opremljenosti za vođenje ovih postupaka.

27. U zaključcima [izvještaja Zapažanja o Državnoj strategiji](#) navodi se sljedeće:

Usvajanjem Revidirane strategije također će se ponovo potvrditi posvećenost svih relevantnih aktera da se svi preostali predmeti okončaju na pravičan i efikasan način, i da se dodatno suzi prostor za nekažnjivost.

Misija ističe:

- *Revidirana strategija, kao i prvobitna Strategija, odnosi se na sve predmete ratnih zločina koji tek trebaju biti procesuirani. Ovo uključuje predmete koji su kategorizirani kao predmeti „kategorije A“ u skladu sa postupkom Pravila puta, kao i predmete koji su kategorizirani nakon usvajanja Strategije;*

- *Unaprijeđeni mehanizam raspodjele predmeta u Revidiranoj strategiji osigurat će da se Tužilaštvo BiH fokusira na složene predmete i da se ostali predmeti mogu procesuirati bez odlaganja na nivou entiteta i Brčko distrikta kako bi se ispunio rok iz 2023. godine;*
- *Jačanjem nadzorne funkcije Nadzornog tijela, Revidirana strategija će osigurati da se eventualna dalja odlaganja u postizanju pravde za žrtve ratnih zločina mogu riješiti brže i efikasnije.*²⁵

28. Krajem 2018. godine, Stalno vijeće za ocjenu složenosti predmeta ratnih zločina Suda BiH (Stalno vijeće), postiglo je dogovor sa Tužilaštvom BiH da će se ustupanje predmeta odvijati u skladu sa revidiranim kriterijima - bez obzira na činjenicu što taj dokument Vijeće ministara BiH još nije službeno usvojilo. U skladu s tim, Sud BiH je po službenoj dužnosti ustupio četiri predmeta. Međutim, prema riječima jednog od intervjuiranih sudija tokom pripreme ovog izvještaja, Tužilaštvo BiH je podnijelo samo jedan prijedlog o ustupanju u 2019. godini, koristeći stare kriterije.²⁶
29. U nastavku ovog izvještaja uslijedit će analiza nekih od ključnih razloga neispunjavanja glavnih ciljeva Državne strategije koji se tiču procesuiranja najsloženijih i najprioritetnijih predmeta ratnih zločina, te detaljnije preporuke (u odnosu na one sadržane u Revidiranoj strategiji), u smislu koraka koje je potrebno preduzeti kako bi se omogućilo ispunjavanje roka za procesuiranje predmeta do 2023. godine.

III. OBLASTI KOJE IZAZIVAJU NAJVEĆU ZABRINUTOST

30. Najprije treba istaći da, iako je većina oblasti koje izazivaju zabrinutost, a koje su predmet ovog dijela izvještaja, identična onima u autoričinom Izvještaju iz 2016. godine, ipak postoji napredak.²⁷ Najuočljiviji napredak se primjećuje u drugačijoj atmosferi i odnosu prema poslu u Posebnom odjelu za ratne zločine Tužilaštva BiH (Posebni odjel). To se, po autoričinom mišljenju, može pripisati odlasku prethodnog glavnog tužioca. Neki od kontinuiranih problema u procesuiranju

²⁵ Izvještaj o Zapažanjima o Strategiji, str. 9. Za više informacija o predmetima kategorije A Pravila puta, vidjeti dio IX *infra*.

²⁶ Vidjeti paragraf 129. *infra*.

²⁷ O njima će biti riječi pod relevantnim naslovima.

predmeta ratnih zločina pred Tužilaštvom BiH, direktna su posljedica njegovog autokratskog, idiosinkratskog i proizvoljnog stila upravljanja. Utisak stečen kroz razgovore sa osobljem je da postoji primjetna želja da Tužilaštvo uspješno funkcioniše i da se ostvare ciljevi zacrtani u Državnoj strategiji. Osim toga, pozitivno je što u Posebnom odjelu za ratne zločine radi veći broj tužilaca koji pristupaju teškom zadatku sa odlučnošću i entuzijazmom.

31. Nadalje, iako sudije imaju još pritužbi, posebno u vezi sa neadekvatnim dostavljanjem informacija iz Tužilaštva BiH o predmetima u radu, situacija u kojoj *„postoji veoma malo ili nimalo saradnje između sudija i glavnog tužioca“* kako je istaknuto u [Izveštaju iz 2016. godine](#),²⁸ je, u određenoj mjeri, bolja, jer sada između njih postoji komunikacija.
32. Ipak, (i bez obzira na izvještaje dostavljene Nadzornom tijelu u 2019. godini koji su se konkretno odnosili na provođenje preporuka iz Izveštaja iz 2016. godine),²⁹ još uvijek postoje isti problemi koji su postojali i u vrijeme pisanja prošlog Izveštaja. Za rješavanje nekih od tih problema bit će potreban radikalni pristup.
33. Ta pitanja obrađuju se u deset sveobuhvatnih poglavlja:
 - (i) Rukovođenje i rad Tužilaštva BiH;
 - (ii) Mentorstvo u Tužilaštvu BiH;
 - (iii) Priroda optužnica;
 - (iv) Neriješeni predmeti, prenošenje vođenja postupka i preuzimanje predmeta;
 - (v) Predmeti koji uključuju navode seksualnog nasilja;
 - (vi) Predmeti kategorije ‘A’;
 - (vii) Trajanje glavnog pretresa;
 - (viii) Postupak ocjenjivanja rada tužilaca koji propisuje VSTV („norma”);
 - (ix) Izmjene i dopune ZKP-a; i
 - (x) Obuka.
34. Iako se neke od gore navedenih kategorija preklapaju, npr. za mentorstvo bi se moglo reći da je potkategorija Rukovođenja i rada Tužilaštva, a da dio o obuci obuhvata pitanja koja proističu iz zaključaka u ranijim poglavljima, smatra se da je svaka kategorija dovoljno važna i da zahtijeva pojedinačnu analizu.

²⁸ Vidjeti izvještaj iz 2016. godine, paragraf 34.

²⁹ Sud BiH je dostavio svoj izvještaj u julu, a Tužilaštvo BiH u novembru 2019. godine.

IV. RUKOVOĐENJE I RAD TUŽILAŠTVA BiH

35. U [Izveštaju iz 2016. godine](#), istaknuto je da „Izreka prema kojoj su stil rada i učinkovitost bilo koje institucije rezultat stila rada i načina rukovođenja rukovodeće osobe i višeg rukovodstva te institucije, sasvim je istinita.”³⁰ Kao što je već navedeno, suspenzija i kasnije razrješenje prethodnog glavnog tužioca dovela je do poboljšanja situacije.³¹
36. Međutim, također je jasno da nepromijenjena rukovodna struktura ne doprinosi postizanju maksimalne efikasnosti u radu Tužilaštva. Glavna tužiteljica još uvijek nije imenovala rukovodioca Posebnog odjela za ratne zločine (Posebni odjel), usprkos činjenici da na to ima pravo u skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji Tužilaštva BiH i da je VSTV imenovao tri od četiri zamjenika glavnog tužioca.³² Iz razgovora sa glavnom tužiteljicom, rukovodiocima odjela i tužiocima, očigledno je da se glavna tužiteljica bavi i najsitnijim detaljima u svakodnevnom radu Posebnog odjela, između ostalog, npr. vrši raspodjelu predmeta tužiocima³³ i inicijalni pregled svih optužnica.
37. Drugi aspekti rukovođenja Posebnim odjelom analizirat će se u nastavku Izveštaja, ali situacija je slična onoj opisanoj u [Izveštaju iz 2016. godine](#), odnosno: „Tužilaštvom BiH (se) upravlja uz preveliko poklanjanje pažnje sitnim detaljima, kao i insistiranje na traženju saglasnosti za svaku odluku, bez obzira na to da li se odluka odnosi na optužnice ili na svakodnevne administrativne aktivnosti”.³⁴
38. Dužnosti glavnog tužioca, između ostalog, obuhvataju donošenje politike koja će usmjeriti djelovanje tužilaštva u cjelini i donošenje pisanih uputstava za provođenje te politike;³⁵ da osigura da njegove odluke budu dostavljene onima na koje se odnose; da sarađuje sa drugim institucijama, npr. drugim tužilaštvima, sudovima i medijima. Konkretno, glavna tužiteljica Tužilaštva BiH odgovorna je za upravljanje cijelim Tužilaštvom i od nje se ne može i ne treba očekivati da radi na pitanjima koja mogu riješiti njezini podređeni. Propust da se poslovi podijele podređenima samo dovodi do kašnjenja u donošenju odluka.

³⁰ Izveštaj iz 2016. godine, Preporuka 2.1.

³¹ Vidjeti paragraf 30 *supra*.

³² Prema riječima glavne tužiteljice, Izet Odošić, jedan od šefova Odsjeka je v.d.rukovodioca Posebnog odjela.

³³ U skladu sa članom 37. Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Tužilaštva BiH (Pravilnik BiH), ovaj zadatak obavlja rukovodilac Odjela.

³⁴ Izveštaj iz 2016. godine, paragraf 40.

³⁵ Važnost pisanih uputstava u kojima se pokrivaju najvažniji aspekti rada Tužilaštva BiH, npr. organizacija rada, prioritizacija predmeta, sadržaj i forma optužnica, ne može biti dovoljno naglašena.

39. S obzirom na različite i složene dužnosti koje obavljaju i glavna tužiteljica i v.d. rukovodioca Posebnog odjela, kao i na stalne teškoće sa istragama, izradom optužnica i njihovom zastupanju pred Sudom, snažno se preporučuje da se rukovodstvu Tužilaštva pruži dodatna pomoć angažiranjem (na određeno vrijeme) iskusnog međunarodnog tužioca kao savjetnika u Posebni odjel koji bi pružao savjete i upute u gore spomenutim područjima.
40. Istina je da ova preporuka može uzrokovati političke i praktične teškoće (što se tiče praktičnih, npr. nepoznavanje nekog od službenih jezika u BiH). Međutim, „teška vremena zahtijevaju teške odluke”, a iskusni međunarodni tužilac bi posjedovao praktično znanje koje bi mu omogućilo da:
- Pruža pomoć u izradi smjernica / kontrolnih lista,
 - Provjerava da li svojstvo navodnog počinitelja ispunjava kriterije za održavanje postupka pred Sudom BiH,
 - Provjerava da li su pravci provođenja istrage odgovarajući,
 - Provjerava da li obilježlja djela obuhvaćenog optužnicom predstavljaju zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin, kao i oblik odgovornosti, npr. komandna odgovornost, udruženi zločinački poduhvat (UZP) itd,
 - Pruža savjete u vezi sa strategijom na glavnom pretresu, npr. u smislu korištenja presuđenih činjenica, odgovarajućih svjedoka itd.
41. Iz toga proizilazi da, ukoliko predloženo imenovanje dovede do željenog rezultata koji se ogleda u povećanoj efikasnosti Posebnog odjela, međunarodni tužilac mora imati pravo da vrši uvid i daje savjete o svim dokumentima koji se tiču njegove uloge.
42. ORGANIZACIJA ODSJEKA/TIMOVA: Najvažnija promjena u organizacijskom smislu Posebnog odjela, o čemu je izdata preporuka u [Izveštaju iz 2016. godine](#), bila bi da se ponovo uvedu regionalni timovi, koji su 2013. godine zamijenjeni sa tri odsjeka.³⁶ Nije se preduzeo nijedan korak u smjeru provođenja ove preporuke, čak ni nakon suspenzije prethodnog glavnog tužioca u septembru 2016. godine. Misija OSCE-a u BiH je 2018. godine pozvala, tada v.d. glavnog tužioca, Gordanu Tadić, da ponovo uvede timove zasnovane na geografskim područjima, i to je ponovo uradila u svom izvještaju o [Upravljanju predmetima iz 2019. godine](#). Do

³⁶ Izvještaj iz 2016. godine, Preporuka 3.1.

tada je Gordana Tadić već bila imenovana za glavnu tužiteljicu Tužilaštva BiH (u januaru 2019. godine).

43. Razloge za davanje ove preporuke, koji su navedeni u [izvještaju Upravljanje predmetima RZ](#), i koje autorica u potpunosti podržava, vrijedno je citirati u cijelosti:

„U cilju provođenja efikasnih istraga u složenim predmetima ratnih zločina, Tužilaštvo BiH mora imati timove s potrebnom stručnošću i iskustvom za određenu regiju i zločine koji su se desili na tom području. Najočigledniji način da se obezbijedi takva koncentracija stručnosti na Posebnom odjelu za ratne zločine Tužilaštva BiH je organiziranje tužitelja i istražitelja u geografske timove, odnosno timove sastavljene od pojedinaca koji rade zajedno i specijalizovani su za određeno geografsko područje, vojne formacije i događaje koji su često međusobno povezani. Ova praksa omogućava timu da efikasno radi na svim predmetima koji uključuju različite počinitelje, omogućujući tužiteljima i istražiteljima da maksimiziraju svoje institucionalno znanje o određenim regijama i događajima, spajajući predmete kada je to moguće i osiguravajući da su sve okolnosti obuhvaćene u jednom određenom predmetu. Ovo je posebno važno u predmetima zločina protiv čovječnosti, gdje tužilaštvo mora dokazati vezu između krivičnih djela i široko rasprostranjenog ili sistematskog napada. Naposljetku, pristup zasnovan na geografskim timovima štedi dragocjeno vrijeme i resurse, budući da ne zahtijeva od tužitelja i ovlaštenih službenih lica da se više puta upoznaju s novim okolnostima i kontekstom nove regije kao kada provode istragu na potpuno drugačijem području od onoga na kojem su radili. Ovakav pristup uveliko smanjuje rizik od vođenja paralelnih istraga koje uključuju iste događaje i počinitelje. Nadalje, ovaj pristup olakšava učinkovit odnos između istražitelja, tužitelja i svjedoka, te u velikoj mjeri smanjuje rizik od retraumatizacije kroz nepotrebno ponovno ispitivanje svjedoka.”³⁷

44. U julu 2019. godine, podnesen je prijedlog VSTV-u za izmjene i dopune Pravilnika o Tužilaštvu BiH kako bi se regionalni timovi vratili na Posebni odjel. VSTV je te izmjene i dopune odobrio i one su objavljene u Službenom glasniku BiH 1. oktobra 2019. godine.

³⁷ Izvještaj o upravljanju predmetima RZ, paragraf 3.1.

45. Međutim, glavna tužiteljica je tek 3. januara 2020. donijela odluku u kojoj se određuju geografska područja koja pokriva svaki tim. Osim toga, organizacijska struktura je ostala nepromijenjena, te je Posebni odjel i dalje podijeljen na odsjeke, sa po dva tima dodijeljena svakom od tri sadašnja odsjeka u sklopu Posebnog odjela, s tim da su tužioci raspoređeni u odsjeke, a ne u timove.³⁸ Objašnjenje za zadržavanje takve organizacijske strukture koje su dali i glavna tužiteljica i v.d. rukovodioca Posebnog odjela, bilo je da šefovi odsjeka dobijaju dodatnu novčanu naknadu i da se njihov rad ocjenjuje na osnovu tog položaja. Prema tome, nije bilo moguće bez dodatnih izmjena i dopuna da oni budu zamijenjeni šefovima timova. Ovo objašnjenje se čini prilično neosnovano. Prvobitna promjena u 2013. godini iz timova u odsjeke naizgled nije dovela do ovog problema, a ukoliko je potrebno usvojiti izmjene i dopune, onda to treba uraditi bez odlaganja.
46. Činjenica je da organizacijska struktura podjele na timove može efikasno funkcionirati tek kada se odrede geografska područja koja će svaki tim pokrivati. U skladu s tim, čak i ako su, po riječima nekih tužilaca, oni i bili „dodijeljeni“ timovima, nisu mogli raditi na predmetima vezanim za geografska područja koja ti timovi pokrivaju prije 3. januara.
47. Treba istaći da su odgovori na pitanje (postavljeno svakom tužiocu) o tome da li timovi postoje kao radne jedinice, bili nedosljedni. Kada je onima koji su odgovorili da postoje postavljeno pitanje o geografskom području koje se odnosi na predmete na kojima rade, po njihovom odgovoru bilo je jasno da timovi postoje samo nominalno. Jedan tužilac je bio mišljenja da ne samo da timovi nisu ponovo uvedeni, već da su potencijalni sagovornici dobili upute da autorici ovog izvještaja daju pogrešne informacije. Ukoliko je to istina, to nije samo nesretna, nego i izuzetno kratkovida odluka, jer svaka preporuka za unapređenje rada Tužilaštva mora biti zasnovana na stvarnom stanju stvari.
48. Ovaj aspekt rada u Tužilaštvu BiH dalje je kompliciran sljedećim činjenicama:
- prethodni glavni tužilac dodjeljivao je predmete pojedinačnim tužiocima ne uzimajući u obzir geografska područja koje je pokrивao odsjek u kojem je taj tužilac radio;

³⁸ Vidjeti Dodatak E za potpuni tekst odluke, u kojoj je naveden broj timova i geografska područja za koja je zadužen svaki tim.

- nekim od tužilaca dodjeljivani su i predmeti organiziranog kriminala;³⁹
- u maju 2019. godine, tužilac koji je radio u Odsjeku III imenovan je za šefa Odsjeka II. Većina predmeta na kojima trenutno radi odnose se na njegov bivši Odsjek.

49. Praktična posljedica ovog organizacijskog nereda je to što tužioci rade na predmetima koji ne pripadaju geografskom području za koje su sada zaduženi ili na krivičnim predmetima koji po svojoj vrsti ne pripadaju Posebnom odjelu. Ako se predmeti dodijele novim tužiocima u sklopu relevantnih timova/odsjeka/odjela, onda, koji god tužilac dobije predmet morat će provesti neko vrijeme upoznavajući se sa činjenicama.⁴⁰ Bit će potrebna detaljna analiza predmeta dodijeljenih svakom tužiocu i faze do koje su ti predmeti došli, kako bi se donijela odluka o najefikasnijem načinu koji će osigurati da na takvim predmetima, koji se odnose na isto geografsko područje, rade tužioci koji djeluju kao tim.

50. IMENOVANJE TUŽILACA: Trenutno je u Tužilaštvu BiH 27 tužilaca raspoređenih u Posebni odjel.⁴¹ Troje je imenovano u junu i julu 2019. godine. Dvoje je imalo prethodno iskustvo u radu na predmetima ratnih zločina (jedno kao tužilac u tužilaštvu u entitetu, a drugo u svojstvu stručnog saradnika u Odjelu za ratne zločine Krivičnog odjeljenja Suda BiH), dok treći tužilac nije imao takvog iskustva. Samo je po sebi jasno da rad na predmetima ratnih zločina zahtijeva poznavanje pravnih instituta i činjenica (o područjima na kojima se odvijao oružani sukob i predmetima sa MKSJ-a / Suda BiH koji se odnose na ta područja), koji se ne pojavljuju u drugim predmetima. Koliko god je neko stručan tužilac, da bi se steklo znanje potrebno za pravilnu istragu i krivično gonjenje u predmetima ratnih zločina, zahtijeva vrijeme koje će uložiti ne samo taj tužilac, nego i drugi koji mu trebaju pomoći u sticanju potrebnog znanja. Preporučuje se⁴² da se ubuduće u Posebni odjel imenuju i raspoređuju samo tužioci sa prethodnim iskustvom u radu na predmetima ratnih zločina.⁴³

³⁹ Glavna tužiteljica je potvrdila autorici da ovakva praksa više ne postoji.

⁴⁰ Na primjer, tužilac Milanko Kajganić uglavnom radi na predmetima Odsjeka III i dodatno mu je dodijeljen predmet Dobrovoljačke ulice, koji sada pokriva Tim 4, Odsjek I.

⁴¹ U 2015. godini, bilo ih je 35. Nejasno je zbog čega je došlo do ovakvog smanjenja u broju tužilaca, ali preporuka je da se broj tužilaca barem vrati na stanje iz 2015. godine.

⁴² Ova preporuka izdata je i u Izvještaju o upravljanju predmetima. Vidjeti Preporuka 3, str. 27.

⁴³ Također treba istaći da su pod vodstvom prethodnog glavnog tužioca, službenici SIPA-e radili sa tužiocima dodijeljenim Posebnom odjelu iz Odjela za opći kriminal. Prema mišljenju SIPA-inih službenika, nedostatak iskustva u radu na predmetima ratnih zločina ima za posljedicu davanje „površnih” uputstava. Slična preporuka iznesena je u izvještaju Misije OSCE-a u BiH o Upravljanju predmetima RZ, str. 27.

51. OBIM POSLA TUŽILACA: Odgovornosti tužioca izuzetno su široke i, u najmanju ruku, zahtjevne. One obuhvataju provođenje istraga, izradu optužnica, pripremanje i zastupanje predmeta na glavnom pretresu i postupak po pravnim lijekovima.

52. Iako možda može biti prihvatljiv u „normalnim“ okolnostima, s obzirom na zahtjeve koje pred njih stavljaju neriješeni predmeti ratnih zločina, odnosno:

- složenost svih takvih istraga i glavnih pretresa;
- potreba da se upoznaju sa kontekstom u takvim istragama i glavnim pretresima;
- veliki broj KTRZ, KTRNZ i KTARZ predmeta koje još treba procesuirati;
- rok za okončavanje procesuiranja predmeta ratnih zločina,

takav obim posla (ostavljajući druge faktore po strani), znači da je više nego vjerovatno da predmeti ratnih zločina neće biti okončani u predviđenom roku.

53. Tužiocima u radu pomažu stručni saradnici, ali oni nemaju ovlasti da pozovu i unakrsno ispituju svjedoka na glavnom pretresu.⁴⁴ Zastupanja optužnica na suđenjima najodgovornijim počiniteljima pred MKSJ-om vodila su dva viša tužioca (nivo 'P5'). Bez obzira na različit pravni okvir i daleko ograničenije resurse Tužilaštva BiH, u svrhu efikasnosti, potrebno je omogućiti da više od jednog tužioca zastupa složene optužnice na glavnom pretresu. To znači da će se stručnim saradnicima morati delegirati više zadataka u toku pripremanja optužnice.

54. Nažalost, posjete Tužilaštvu BiH također su pokazale da se nije ništa promijenilo po pitanju radnog vremena, koje i dalje završava u 16 sati.⁴⁵ Kao što je slučaj i sa svim drugim nosiocima pravosudnih funkcija i ovlaštenim službenim licima zaduženim za provođenje istrage i krivično gonjenje u teškim i složenim predmetima, tako i oni koji prihvate poziciju u Posebnom odjelu moraju, u ovoj fazi, biti spremni da rade i van službenog radnog vremena, kako bi osigurali efikasno provođenje istraga i održavanje glavnih pretresa.

55. RAD ODSJEKA/TIMOVA: Do sada još nije doneseno nijedno pisano uputstvo ili sličan dokument o radu timova. Iz obavljenih razgovora se može zaključiti da,

⁴⁴ Njihove dužnosti su predviđene članom 49(d). Pravilnika Tužilaštva BiH (puno detaljnije nego što to čini član 40. kada su u pitanju dužnosti tužilaca). U skladu s članom 49(d), stručni saradnici mogu vršiti pripreme za glavni pretres i prisustvovati glavnom pretresu.

⁴⁵ Vidjeti izvještaj iz 2016. godine, paragraf 135.

usprkos preporuci iz Izvještaja iz 2016. godine⁴⁶, koja kaže da se trebaju održavati sedmični sastanci timova/odsjeka, šefovi odsjeka nisu uveli takve sastanke,⁴⁷ niti je glavna tužiteljica izdala uputstva u tom smislu. Zapravo, osim uputstava sadržanih u Pravilniku Tužilaštva BiH, nisu izrađeni nikakvi dodatni akti za rad odsjeka/timova.

56. Razlozi koje su dali šefovi odsjeka za neodržavanje redovnih sastanaka unutar jednog odsjeka, ili između različitih odsjeka bili su sljedeći (od koji su neki identični onima iz 2016. godine):

- „Komuniciramo putem e-maila. Sastajemo se povremeno, ovisno o predmetu“;
- „Održavamo sastanke prema potrebi, umjesto na redovnoj osnovi“;
- „Ja lično mislim da ne postoji potreba za održavanjem sastanaka, ukoliko nema nekih problema“;
- „Svaki tužilac je potpuno nezavisan u svom radu“;
- „Svi tužioci koji rade na predmetima ratnih zločina se poznaju“.

57. Svakome treba biti savršeno jasno da „nezavisnost tužioca“ nije ugrožena ako on razgovara o svojim predmetima ili je obavezan da podnese nacrt optužnice na pregled svojim kolegama. Javnost mora vidjeti da svako tužilaštvo radi na jedinstven i dosljedan način, a to se može postići samo ako postoji razmjena informacija i, po potrebi, strateška odluka kojom će se odrediti najbolji pristup.

58. Razlozi za održavanje redovnih sastanaka - ne samo unutar odsjeka/timova, nego i između šefova odsjeka i kolegija cijelog Posebnog odjela⁴⁸ - iznijeti su u [Izvještaju iz 2016. godine](#)⁴⁹, ali zbog njihove važnosti, preporučljivo ih je ponoviti:

- Kako bi se osigurao dosljedan pristup u pravnom kvalifikovanju i postavljanju činjeničnog opisa optužnice (tzv. „teorija predmeta“);
- Kako bi se izbjeglo provođenje paralelnih istraga, višestrukog

⁴⁶ Vidjeti izvještaj iz 2016. godine, Preporuka 3.5.

⁴⁷ Pravilnik o Tužilaštvu BiH, član 37. propisuje dužnosti šefova odsjeka. U njemu se šturo predviđa da šef odsjeka „Organizira i nadgleda rad u odsjeku“ i da redovno obavještava „glavnog tužioca i rukovodioca odjela... o radu odsjeka kojim rukovodi.“

⁴⁸ I ovdje smo dobili nedosljedne odgovore o broju kolegija održanih na Posebnom odjelu. Jedan tužilac je mislio da je jedini kolegij u 2019. godine održan u septembru ili oktobru te godine radi potvrđivanja ponovnog uvođenja timova. Glavna tužiteljica je mislila da je u 2019. godini održan jedan kolegij na nivou cijelog Tužilaštva, a dva na nivou Posebnog odjela, umjesto predviđenih 4.

⁴⁹ Vidjeti izvještaj iz 2016. godine, paragraf 44.

ispitivanja svjedoka o istom događaju i omogućilo potencijalno spajanje predmeta;⁵⁰

- Kako bi se ocijenilo koji predmeti trebaju imati prioritet, te se za njih odvojili dodatni resursi;
- Kako bi se vodila opća diskusija o predmetima u postupku, problemima u postupku i iz njih se učilo;
- Kako bi se omogućilo novim / manje iskusnim tužiocima da stiču znanja slušajući mišljenja/savjete iskusnijih tužilaca;
- Kako bi se analizirali razlozi za uspješno procesuiranje predmeta i, što je još važnije, za neuspješno.

59. Pitanja izdvojena u prethodnom paragrafu osmišljena su u svrhu sprečavanja problema koji se i dalje pojavljuju (prema dobijenim informacijama), posebno onih istaknutih pod tačkama jedan, tri i pet.

60. Tužioci se u velikoj mjeri oslanjaju na analitičare i istražitelje u utvrđivanju postojanja paralelnih istraga / krivičnih postupaka. Jedan tužilac je rekao da on, kada mu se dodijeli neki predmet, traži od analitičara izvještaj o eventualnom provođenju paralelne istrage i o tome da li su svjedoci već dali iskaz u vezi sa istim događajima ili će ga dati. Njegovo je mišljenje da se vođenje paralelnih istraga može spriječiti, jer su istražitelji koji rade na svim predmetima isti. Ako je ovo tačno, onda je jedino objašnjenje za predmete koji su nedavno vođeni u isto vrijeme pred Sudom BiH i drugim sudovima, a koji se odnose na iste događaje, smišljena odluka tužioca da ne spoji/ustupi takve predmete.⁵¹

61. Čini se da do objavljivanja [Izvještaja Misije OSCE-a u BiH o upravljanju predmetima RZ](#), Tužilaštvo BiH nije provelo nijednu analizu razloga za donošenje oslobađajućih presuda. Glavna tužiteljica je rekla da ih je taj izvještaj potakao da se takva analiza izvrši. Zaključak do kojeg se došlo je da je u svakom predmetu Sud BiH donio oslobađajuću presudu jer Vijeće nije moglo biti sigurno „van razumne sumnje“ u krivicu optuženog.

62. Takva analiza je površna i u njoj se samo ponavljaju razlozi iz obrazloženja presude. Ispravna analiza bi trebala početi pitanjem: „Zašto sudsko vijeće nije

⁵⁰ Prema riječima jednog tužioca, on samo može saznati da li još neki tužilac radi na nekom povezanom predmetu ukoliko provjeri eventualne „veze“ sa drugim predmetima.

⁵¹ Vidjeti Zapažanja o Državnoj strategiji, paragraf 2.3.1.

moglo utvrditi krivicu počinitelja 'van razumne sumnje'?" Takva analiza bi trebala utvrditi sljedeće:

- Da li je neki svjedok ili više njih promijenilo iskaz na glavnom pretresu u odnosu na one date u ranijim fazama postupka? Ako jesu, zašto? Da li je to nešto što se moglo spriječiti postavljanjem odgovarajućih pitanja svjedoku u prethodnim fazama postupka?⁵²
- Da li je prevelik akcenat bio na iskazu svjedoka, dok se nedovoljna pažnja posvetila traženju materijalnih dokaza iz kritičnog vremena?
- Da li su korištene presuđene činjenice iz drugih predmeta?
- Da li je obavljena adekvatna priprema za unakrsno ispitivanje optuženog i/ili svjedoka odbrane i da li je ono provedeno na efikasan način?

63. Potreba za provođenjem ove vrste detaljne analize istaknuta je i u zaključku iz [Izvještaja o upravljanju predmeta RZ](#) koji kaže da se stopa osuđenih lica pred Sudom BiH „kontinuirano smanjuje“.⁵³

64. PRIPREMA TUŽILACA I ZASTUPANJE OPTUŽNICE PRED SUDOM: Dva moguća objašnjenja za donošenje oslobađajuće presude, u najširem smislu, su nedovoljna priprema tužilaca i nezadovoljavajuće zastupanje optužnice pred sudom. Neadekvatno zastupanje optužnice se može poboljšati redovnom obukom o zastupanju.⁵⁴

65. Iako uvijek postoji tendencija da branitelji kritikuju tužioce i obratno, odvojeni razgovori sa tri branitelja otkrili su nekoliko istih pritužbi, koje se mogu sažeti na sljedeći način:

- Veliki broj svjedoka koje tužioci pozivaju;⁵⁵
- Tužilac ne daje branitelju na uvid materijal u predmetu koji je povezan sa drugim predmetom, čak i ako taj materijal može biti važan za optuženog u drugom predmetu i može pomoći odbrani.⁵⁶ Taj propust je bio još teži kada je branitelj postavio pitanje uvida u takav materijal na glavnom

⁵² Jedan od sagovornika opisao je percepciju javnosti o razlozima za donošenje oslobađajućih presuda na sljedeći način: „Većina oslobađajućih presuda posljedica je neprofesionalnog odnosa i nedostatak znanja tužilaca. Ponekad dovedu svjedoke, a da nisu prije toga razgovarali sa njima”.

⁵³ Vidjeti paragraf 2.1. Odgovor Tužilaštva BiH da je u „75% **predmeta** (naglasak je dodan) donesena osuđujuća presuda“ može biti tehnički tačan, ali iza tog broja stoji činjenica da je u predmetima sa više optužnih, barem jedan oglašen krivim. Iz perspektive žrtava i pravde uopšte, ono što je najvažnije jeste oglašavanje krivim pojedinačnih počinitelja.

⁵⁴ Vidjeti poglavlje XIII *infra*.

⁵⁵ Ovaj aspekt detaljnije se obrađuje u poglavlju X *infra*.

pretresu, a tužilac je kao argument protiv toga naveo da bi otkrivanje moglo prejudicirati drugi predmet;

- Ako se sa svjedocima razgovara prije glavnog pretresa i oni daju nove ili drugačije informacije, zabilješke o onome što je rečeno prilikom pripremanja svjedoka se ne daju na pregled branitelju. To znači da branitelji ili nisu upoznati sa informacijama koje mogu biti relevantne za vjerodostojnost ili saznaju za njih prvi put kada svjedok da iskaz o novoj činjenici (činjenicama). Posljedica toga je izgubljeno vrijeme dok branitelj dobije uputstva od optuženog i eventualno ponovno pozove istog svjedoka. Činjenica da ZKP ne predviđa pravo na takav uvid je irelevantna; pravičnost prema optuženom i u interesu adekvatnog upravljanja sudskim postupkom obavezuje na takvo pružanje uvida i sudije trebaju koristiti svoje ovlasti u smislu upravljanja glavnim pretresom i insistirati na njemu;
- Kontakti i razgovori tužioca sa svjedokom koji je položio zakletvu, a njegovo saslušanje pred sudom još traje, ponekad i više dana.

66. Iako se pritužbama sudija i tužilaca treba pristupiti sa istim oprezom kao i pritužbama odbrane, ipak postoji stepen preklapanja između pritužbi sudija i tužilaca i branitelja, kao na primjer:

- Činjenične i pravne greške u optužnicama;
- Nedovoljna pažnja posvećena izvođenju samo onih dokaza koji su relevantni za krivična djela iz optužnice;
- Nepravovremeno podnošenje prijedloga za određivanje zaštitnih mjera za svjedoke, kao posljedica nedovoljne komunikacije sa svjedokom prije početka postupka;
- Nefokusirano ispitivanje svjedoka na glavnom pretresu.

67. Naravno, cilj podizanja optužnice je osuđujuća presuda na kraju glavnog pretresa. Problemi u vezi sa optužnicama će se razmatrati u nastavku izvještaja.⁵⁶ Neka od pitanja navedenih u tekstu iznad rezultat su neadekvatne pripreme tužioca.

⁵⁶ Ista pritužba spomenuta je i u izvještaju iz 2016. godine (paragraf 81. i 133.) sa prijedlogom za izmjenu i dopunu ZKP-a (Preporuka: 10.2) Međutim, sudija je bio mišljenja da se ovo desilo u nekim predmetima, jer su dva predmeta dodijeljena dvojici različitih tužilaca koji nisu bili svjesni da postoje dokazi u povezanom spisu. Ovaj problem mogao bi se izbjeći ukoliko bi se na adekvatan način ponovo uveo sistem zasnovan na organizaciji po timovima. Vidjeti paragraf 42. *supra*.

⁵⁷ Vidjeti poglavlje VI *infra*.

Standardizovani spisak koraka koje treba preduzeti tokom pripreme za glavni pretres, (koji bi obuhvatali provjeru o postojanju povezanih predmeta i sadržaja iskaza svjedoka), u velikoj bi mjeri smanjio prostor za kritikovanje.

68. ANALITIČARI: Četiri su analitičara (od kojih je sa njih troje obavljen razgovor) zaposlena u Posebnom odjelu. Svi tamo rade već niz godina i oni s kojima je obavljen razgovor su pokazali impresivnu posvećenost svom poslu.⁵⁸ Jasno je da se tužioci u velikoj mjeri oslanjaju na tu njihovu posvećenost i sposobnost. Zadaci koje im daju tužioci, koji se kreću od zahtjeva za prikupljanje općih informacija do „veoma složenih rekonstrukcija“ (događaja) koje mogu trajati više mjeseci kao i „rad na terenu“, to jest, odlazak u arhive u potrazi za dokumentima, jasno pokazuju da je potrebno više analitičara. S obzirom na to da se mnogi od složenih predmeta odnose na vojne događaje i osumnjičene, trebalo bi zaposliti iskusnog vojnog analitičara.
69. Međutim, analitičari nisu pravnici. Očigledno je da tužioci dio svojih odgovornosti prebacuju na analitičare, zadatke koji ne spadaju, i ne bi trebali spadati, u njihovo područje odgovornosti. Jedna analitičarka je ispričala da je, nakon što je pretražila baze podataka u potrazi za dokumentima i svjedocima, ona „predložila dalje istražne radnje“. Drugi je analitičar naglasio kako je važno da oni pohađaju iste obuke kao i tužioci da bi „znali šta treba tužiocima“. Oni bi mogli učestvovati u istragama na produktivniji način da se održavaju sastanci odsjeka/timova, koje su, kako je jedan analitičar sa žaljenjem rekao „prije imali na redovnoj osnovi“.
70. Prema riječima analitičara, također postoje ograničenja u količini informacija koje oni mogu pronaći u bazama podataka kojima imaju pristup. Za pristup Bazi podataka za elektronski uvid u dokumente (The Electronic Disclosure Suite (‘EDS’)), koju je kreirao MKSJ⁵⁹, potrebno je imati ovlaštenje, pristupa joj se putem interneta (koji je spor) i veoma često iskazi svjedoka i dokumenti nisu dostupni u EDS-u, ukoliko su svjedocima određene zaštitne mjere, ili su dokumenti zapečaćeni.
71. Mogućnost da provjere da li postoje paralelne istrage koje se vode pred drugim tužilaštvima ili da li su svjedoci davali iskaze na glavnim pretresima pred drugim

⁵⁸ Odluka da se razgovara sa njima donesena je tek kasno na dan obavljanja ostalih razgovora (kao rezultat informacija dobijenih u prethodnim razgovorima sa tužiocima). Svi koji su taj dan radili pristali su ostati nakon radnog vremena.

⁵⁹ Sada u funkciji kao Rezidualni mehanizam za krivične sudove (MMKS).

sudovima ograničena im je činjenicom što se takve informacije pribavljaju isključivo fizičkim odlaskom u druga tužilaštva i onda se naknadno unose u relevantnu bazu podataka. Čini se da je zadnja takva posjeta obavljena 2016. godine. Ove informacije su očigledno važne i ne bi trebale zavisiti o fizičkim posjetama tužilaštvima. Sudovi u entitetima i Brčko distriktu BiH bi ih trebali redovno dostavljati elektronskim putem.

72. Postoji baza podataka (koja se navodno ažurira dva ili tri puta godišnje) u kojoj se prikuplja i sastavlja materijal sa glavnih pretresa koji se odnose na određenu opštinu. U njoj su sadržani sljedeći podaci: opis konkretnog događaja, krivično djelo (djela) koja se stavljaju optuženom na teret, imena svjedoka, tužilac koji je zadužen za predmet, svojstvo osumnjičenog itd. Međutim, bilo bi korisno, posebno za nove tužioce koji se rasporede u tim, kada bi ovakve vrste informacija mogle biti pretočene u sveukupnu analizu tih događaja.⁶⁰ Takva bi analiza također ukazala na veze između događaja u različitim opštinama.⁶¹

73. BAZE PODATAKA: Kao što je već navedeno, postoji nekoliko baza podataka koje su osmišljene kako bi omogućile razmjenu informacija koje bi, u teoriji, trebale:

- spriječiti provođenje paralelnih istraga;
- omogućiti tužiocima da procijene kada se predmeti trebaju spojiti, odnosno ustupiti drugom sudu;
- ukazati na to da li su potencijalni svjedoci već dali iskaze / ranije svjedočili / nedavno ispitani;
- sadržavati primjerke dokumenata relevantnih za predmete;
- olakšati korištenje presuđenih činjenica iz predmeta sa MKSJ-a;
- sadržavati sažetak presuda u predmetima ratnih zločina.

74. Međutim, korisnost takvih baza podataka neminovno ovisi o njihovom ažuriranju (na redovnoj osnovi), unošenjem svih relevantnih podataka, koje će obavljati službenici koji imaju potrebno znanje i vještine kako bi prepoznali u koju bazu podataka i u koji dio te baze podataka podaci moraju biti uneseni. Takvo redovno

⁶⁰ Prema saznanjima autorice, takva je generalna analiza izvršena za Tužilaštvo BiH 2005. godine (uglavnom zasnovana na sudskim postupcima pred MKSJ-om). Ona bi se mogla iskoristiti kao osnova za analizu koja bi uključivala informacije prikupljene u kasnijim predmetima, uključujući i onima okončanim pred MKSJ-om i pred domaćim pravosudnim institucijama.

⁶¹ Vidjeti paragraf 119. *infr.*

ažuriranje i korištenje baza podataka treba se podrazumijevati i za tužioce i za njihovo osoblje.

75. U martu 2018. godine, kao dio projekta „*Jačanje vladavine prava kroz unapređenje procesuiranja predmeta ratnih zločina*“, koji je finansirala Vlada Ujedinjenog Kraljevstva, Misija je provela procjenu potreba za Tužilaštvu BiH. Ta procjena identificirala je potrebu za pretraživom, elektronskom bazom podataka o dokazima, koja bi omogućila svim tužiocima, istražiteljima i stručnim saradnicima da organiziraju, razmjenjuju i pronalaze dokaze na efikasniji način. Kao rezultat te procjene, angažirana je kompanija koja je skenirala preko 1.300.000 stranica dokaznog materijala i izradila bazu podataka koja se trenutno finalizira.
76. Kada bude u funkciji, ova baza podataka bi trebala značajno smanjiti dupliciranje istražnih radnji, slučajan previd dokaza, ponovno uzimanje iskaza od svjedoka i općenito doprinijeti efikasnijem procesuiranju predmeta ratnih zločina. Osim toga, baza podataka će omogućiti i sistematski pristup upravljanju i razmjeni postojećih informacija i dokaza u Tužilaštvu BiH, slično sistemima koji postoje na međunarodnim krivičnim sudovima. Kada ova baza podataka bude u funkciji, mora se osigurati obuka za njezino korištenje i o potrebi redovnog ažuriranja za **sve**⁶² potencijalne korisnike.
77. ISTRAŽITELJI: S obzirom na veliki broj predmeta dodijeljen svakom tužiocu⁶³ i činjenicu da oni ne samo što sami provode istragu, nego i zastupaju optužnicu na glavnom pretresu (kao i eventualnu žalbu), osoblje za podršku, a posebno istražitelji, su od ključnog značaja.
78. Tužilaštvo BiH trenutno zapošljava ukupno 18 istražitelja, od kojih deset radi u Posebnom odjelu. Dakle, očigledno je da tužioci moraju dijeliti istražitelje. Kao što je šef Odjela za istrage istakao, u vrijeme kada je Posebni odjel bio organiziran u regionalne timove (prije 2013. godine), istražitelje su dijelili tužioci koji su radili u istom timu, odnosno regiji. Ovo je omogućavalo da se istražitelj upozna sa događajima i svjedocima i olakšavalo je podjelu rada. Promjena strukture iz timova u odsjeke i nasumično dodjeljivanje predmeta tužiocima, opisano u tekstu iznad⁶⁴, neminovno je dovelo do toga da istražitelji moraju provesti više vremena (kao i

⁶² Korisnici baze podataka će biti tužioci, stručni saradnici, istražitelji i analitičari.

⁶³ Jedan od šefova odsjeka duži 76 predmeta, od kojih 33 ima oznaku „KTRZ“ i obuhvata 250 ili više osumnjičenih. Novom tužiocu dodijeljeno je 57 predmeta, od kojih su 26 sa oznakom „KTRZ“.

⁶⁴ Vidjeti paragraf 45. *supra*.

tužiocima), upoznajući se sa događajima i svjedocima, te tako i do smanjenja efikasnosti istraga općenito. Očigledno je da se mora ponovo vratiti sistem koji je bio u funkciji prije 2013. godine, sa istražiteljima dodijeljenim određenom regionalnom timu.

79. Zakonom je predviđeno da tužioci pripremaju plan istrage. Kako se čini, to zapravo rade istražitelji. Tužilac zaduži istražitelja da „pogleda spis i odluči šta treba uraditi... da analizira predmet i pripremi plan koji onda tužilac potpisuje.“ Kao što je to slučaj i sa analitičarima, ta metoda stavlja previše odgovornosti na istražitelja, od kojeg se ne može očekivati da zna sveukupnu teoriju slučaja, ni od kojeg se ne može očekivati da poznaje dokazne standarde potrebne za utvrđivanje obilježja krivičnog djela. U izradi plana trebao bi učestvovati ili tužilac ili stručni saradnik, što znači da bi ili jedan ili oba morala biti upoznata sa predmetnim spisom.⁶⁵
80. Iako je postojao problem sa nedovoljnim brojem motornih vozila na raspolaganju istražiteljima Tužilaštva BiH, navodno je taj problem riješen. Mobilne telefone za korištenje na terenu još nisu dobili. Objašnjenje za to je bilo: „ako istražitelji dobiju telefone, onda će i ih tužioci tražiti.“ Ovo se čini kao neadekvatno rješenje, jer istražitelji moraju imati mogućnost kontaktiranja svjedoka - i, naravno, tužilaca radi dobijanja uputstava - a da ne moraju koristiti svoje lične telefone - što, između ostalog, može uzrokovati probleme u pogledu sigurnosti informacija koje se odnose kako na predmet, tako i na samog istražitelja.
81. Iako će ekspeditivno ustupanje manje složenih predmeta⁶⁶ sa Posebnog odjela donekle smanjiti pritisak na istražitelje, usprkos podršci koju pruža SIPA (Državna agencija za istrage i zaštitu), Posebni odjel treba imati više istražitelja koji će raditi samo na predmetima ratnih zločina, a koji imaju iskustva u provođenju istraga u takvim predmetima. Očekuje se da će se zaposliti dodatnih devet istražitelja u sklopu zadnje tranše IPA sredstava. To treba što prije realizovati, s tim da bi ti istražitelji ostali u radnom odnosu do isticanja predviđenog roka za okončanje predmeta.
82. Tužilaštvo BiH sklopilo je sporazum o razumijevanju sa SIPA-om. SIPA je osigurala 80 službenika za podršku u istragama koje vode tužioci Tužilaštva BiH.

⁶⁵ Izvještaj Nadzornog tijela (od 1. juna 2019. godine), u kojemu su evidentirani odgovori Tužilaštva BiH pod naslovom „Odgovori na poglavlje V“: „Tužioci izrađuju planove istrage sa svojim saradnicima“.

⁶⁶ Vidjeti poglavlje VII *infra*.

Međutim, prema riječima šefa Odsjeka za istraživanje ratnih zločina, oni trenutno rade na 250 predmeta za Tužilaštvo BiH. Oko 20% ovih predmeta su u fazi istrage između 5 i 7 godina.⁶⁷ Takva dinamika ne ulijeva povjerenje da će rok za okončanje najsloženijih predmeta do 2023. godine biti ispoštovan.

83. Prije 2013. godine, istražitelji SIPA-e su isto bili organizirani u timove, koji su se poklapali sa timovima Posebnog odjela. Ta organizacijska podjela bila je olakšavajući faktor na sastancima sa relevantnim tužiocima i, što je još važnije, olakšavajući faktor u kontaktu sa svjedocima insajderima i u lociranju lica koja su se tražila u sklopu nekog predmeta.⁶⁸ SIPA je već preduzela korake za ponovno uvođenje timova (sa odgovarajućim operativnim procedurama), kako bi se prilagodili najavljenom promjeni u Posebnom odjelu.
84. Iskustva SIPA-inih istražitelja u radu sa tužiocima ista su kao i iskustva analitičara, odnosno, neki tužioci im daju detaljna uputstva, (i insistiraju da se samo po njima postupi), dok drugi pripreme samo „okvirnu“ naredbu ili plan. Preferirani način rada SIPA-e, što je očekivano, je da se naredba za provođenje istrage pripremi nakon što tužilac obavi razgovor sa istražiteljima. Također varira i količina informacija koje tužioci daju istražiteljima. Neki dostave cijeli spis bez analize, tako da SIPA-i može biti potrebno i tri mjeseca da analizira informacije; drugi samo pošalju dio spisa i traže sastanak; neki pripreme dokument koji sadrži okolnosti predmeta i imena svjedoka i predmet istrage. Službenici SIPA-e zatim vrše izradu svog plana. Ovo je bespotrebno dupliciranje posla koje se može izbjeći izradom plana istrage nakon konsultacija između SIPA-e i njegovim uvrštavanjem u naredbu za provođenje istrage.
85. U 2016. godini, Tužilaštvo BiH je uspostavilo tim pod nazivom „Terra“ u svrhu provođenja istraga u vezi sa nestalim licima i prikupljanja informacija o masovnim grobnicama. Rukovodilac tog tima je tužilac Izet Odobašić.⁶⁹ Nema nikakve sumnje da je to hvale vrijedan korak koji je u očima javnosti veoma važan. Međutim, kao što je slučaj i sa KTA predmetima, na njega se troše resursi SIPA-e koji bi se, u svjetlu rokova, bolje mogli iskoristiti na okončanje postupaka u predmetima ratnih

⁶⁷ Ako se vođenje postupka prenese van Tužilaštva BiH, SIPA više ne radi na njima. Sasvim logično je rečeno da SIPA ne može zadovoljiti potrebe svih tužilaštava.

⁶⁸ Šef Odsjeka za ratne zločine SIPA-e, Žarko Kalem, istakao je da je radio sa tužiocem koji je radio na predmetima Srebrenica '95 te je mogao „pohvatati konce“.

⁶⁹ Utisak je da je broj rukovodećih pozicija na kojima je Izet Odobašić, uz njegov rad na dodijeljenim predmetima, prevelik za jednu osobu, a da bi ih ta osoba mogla obnašati na dovoljno temeljit način.

zločina. U međuvremenu bi se ovaj zadatak trebao povjeriti nekoj nevladinoj organizaciji, kao što je, na primjer, ICMP (Međunarodna komisija za nestale osobe).

86. Ispostavilo se da postoji još jedan oblik rasipanja resursa kada su u pitanje istrage. Ukoliko SIPA treba ispitati svjedoka u prostorijama policijske stanice u Republici Srpskoj, ispitivanju mora prisustvovati lokalni policijski službenik. Ukoliko tužilac smatra da je vjerovatno da će prisustvo policijskog službenika iz RS-a zastrašiti svjedoka, SIPA-inom istražitelju se izda naredba o saslušanju svjedoka u Regionalnom centru SIPA-e. To dovodi do bespotrebnog gubljenja vremena i nepotrebnih troškova.

V. MENTORSTVO

87. Ovaj aspekt rukovođenja i rada Tužilaštva BiH bio je predmet preporuke iz Izvještaja iz 2016. godine.⁷⁰ Njegova važnost je tolika da je 2017. godine usvojen Pravilnik o načinu izbora i rada konsultativnih tužilaca s novoimenovanim tužiocima.⁷¹
88. Tokom razgovora sa tri tužioca imenovana u Posebni odjel 2019. godine, jedan od njih je rekao da mu je tužilac Muratbegović usmeno saopćio da „će biti“ imenovan za konsultativnog tužioca i on je shvatio da će formalno imenovanje biti ove godine; drugi je rekao da „postoje indicije“ da će dobiti mentora; trećem je rečeno da je tužilac Ibro Bulić imenovan za mentora 3. januara ove godine.⁷²
89. U izvještaju Tužilaštva BiH Nadzornom tijelu od 1. juna, navedeno je da su provedene preporuke iz Izvještaja iz 2016. godine „jer je VSTV, nakon prijedloga Tužilaštva BiH (sic) **odredio** tri tužioca koji će mentorisati - **obučavati** novoimenovane tužioce“ (naglasak dodan).

⁷⁰ Vidjeti Preporuka 3.8.

⁷¹ VSTV BiH je usvojio ovaj Pravilnik 15. novembra 2017. godine. Pravilnik propisuje kvalifikacije koje tužilac mora imati da bi postao konsultativni tužilac (član 2.) i njegove dužnosti (član 7. i 8.).

⁷² Tužilac Ibro Bulić je rekao da mu je rečeno 2018. godine da je imenovan za jednog od dva konsultativna tužioca, te je, u skladu s tim, davao savjete dvojici tužioca s kojima je radio.

90. Glavna tužiteljica je 3. januara 2020. godine donijela „Pravilnik o mentorstvu u Tužilaštvu Bosne i Hercegovine“. U Aneksu I tog Pravilnika nalazi se i Mentorski plan (koji uključuje preporuke koje je dala Misija OSCE-a u BiH).⁷³
91. Evidentno je da u Tužilaštvu BiH još nije učinjen nijedan pokušaj uvođenja pravilno strukturiranog mentorskog programa. Prema mišljenju autorice, ovakav stav je očigledno rezultat - još uvijek prevalentne - percepcije da tužioci ne bi bili imenovani da nisu u stanju da rade posao bez pomoći i da mentoriranje zadire u nezavisnost tužioca.⁷⁴
92. Treba naglasiti da je uloga mentora toliko važna da se odražava na njegovu godišnju ocjenu rada. Mentorstvo zahtijeva posjedovanje određenih vještina i zahtijeva vrijeme. Osim toga, nije ograničeno samo na osnovnu obuku, nego zahtijeva stalnu posvećenost pružanju stručne podrške i motivacije. Idealno bi bilo da svaki od šest regionalnih timova u Posebnom odjelu imaju po jednog konsultativnog tužioca koji bi bio na raspolaganju, bilo novoimenovanim tužiocima ili tužiocima raspoređenim u tim.

VI. OPTUŽNICE

93. U Izvještaju iz 2016. godine, identifikovana su četiri najvažnija pitanja ⁷⁵:

- Rang počinitelja protiv kojih se vodi postupak pred Sudom BiH;
- Fragmentiranost predmeta/optuženih;
- Nedosljednost u pravnoj kvalifikaciji djela i pravnim pitanjima u vezi s komandnom odgovornošću; i
- Broj optužnica vraćenih na doradu.

⁷³ Kao dio projekta *Jačanje vladavine prava kroz unapređenje procesuiranja predmeta ratnih zločina* koji finansira Ujedinjeno Kraljevstvo, Misija OSCE-a u BiH je angažirala dva konsultanta radi provođenja detaljne analize sistema mentorstva u Tužilaštvu BiH i izdavanja konkretnih preporuka za unapređenje mentorstva i izrade modela mentorskog plana. Jedna od preporuka bila je da Tužilaštvo BiH usvoji interni pravilnik o mentorstvu koji bi također uključivao i mentorstvo za stručne saradnike i istražitelje. Zaključci i preporuke eksperata predstavljeni su glavnoj tužiteljici i njezinom timu u februaru 2019. godine.

⁷⁴ Vidjeti paragraf 57 *supra*.

⁷⁵ Vidjeti Izvještaj iz 2016. godine, paragraf 60.

94. Uopšteno govoreći, analizirani dokumenti zaista ukazuju na poboljšanje u nekim područjima, ali, nažalost, svi ovi problemi i dalje postoje, zajedno sa dva dodatna faktora:

- optužnice podignute protiv lica za koje se zna da nisu dostupna pravosudnim organima BiH; i
- podizanje optužnica protiv počilaca koji su već na izdržavanju duge kazne zatvora za ratne zločine.

95. RANG POČINITELJA: Čini se da, uprkos tome što je Tužilaštvo BiH podiglo optužnice protiv niza visoko-rangiranih počilaca, npr. *Dudaković i drugi* i *Ninković i drugi*, tužioci još uvijek podnose optužnice na potvrđivanje Sudu BiH koje ne ispunjavaju kriterije Državne strategije (ni važeće, ni revidirane), za vođenje postupka pred Sudom BiH.

96. U 2018. godini, bile su ukupno 34 **potvrđene** optužnice na Sudu BiH, sa 94⁷⁶ optužena. Analiza optužnica pokazala je sljedeće:

- 17 optuženih su bili višerangirani oficiri, npr. Tomislav Kovač, (MUP RS), optužen za genocid, ali nije dostupan pravosudnim organima; Dudaković (komandant Armije BiH), optužen za zločine protiv čovječnosti;
- 6 optuženih mogu se smjestiti negdje između zapovjednika višeg ranga i direktnih počinitelja, npr. Mane Đurić (načelnik Stanice javne bezbjednosti (SJB) Vlasenica), optužen za zločine protiv čovječnosti; Miodrag Vujičić (komandir čete koja je djelovala na području opštine Prijedor);
- 71 optuženom stavlja se na teret da su bili direktni počinitelji. Neki su dio predmeta u kojima su zapovjednici prvooptuženi, dok drugi, međutim, nisu, i čini se da ih je Sud BiH zadržao jer su optuženi za zločine protiv čovječnosti ili silovanje, npr. Slađan Pajić (pripadnik VRS-a, nije dostupan pravosudnim organima BiH), Simo Stupar (pripadnik rezervnog sastava SJB Vlasenica).

97. Samo je 17 optužnica (jedna je pripojena već postojećem predmetu), sa 38 optuženih, potvrđeno u 2019. godini. Od 38 optuženih, 31 je ponovo navodni direktni počinitelj i opet se čini da je razlog za zadržavanje predmeta pred Sudom BiH to što se optuženi tereti za zločine protiv čovječnosti, odnosno silovanje, npr.

⁷⁶ Prvobitno je bilo 95 optuženih, ali je jedan preminuo.

Željko Novaković (pripadnik VRS-a); Duško Suvara (pripadnik VRS-a). Nijedan razlog nije dovoljan da se Sud BiH opterećuje vođenjem postupaka u predmetima koji zapravo ne spadaju u „najsloženije“ predmete.⁷⁷

98. FRAGMENTACIJA: Kao što je objašnjeno u [Izveštaju iz 2016. godine](#) „Ovaj pojam označava praksu podizanja više različitih optužnica koje se odnose na isti događaj, i/ili podizanja više optužnica protiv iste osobe.”⁷⁸ Razlozi za prestanak ove prakse su ostali isti⁷⁹; zapravo, postali su još jači, s obzirom na to da prolazi sve više vremena od datih događaja i zbog približavanja roka za okončanje predmeta ratnih zločina 2023. godine.
99. Iako je došlo do smanjenja broja predmeta za koje se može reći da su bili posljedica fragmentacije, po riječima sudija, ta praksa se i dalje nastavlja. U [Izveštaju o upravljanju predmetima RZ](#) navodi se niz novijih predmeta u kojima je izgleda došlo do fragmentacije.⁸⁰
100. Ovaj problem identificirao je VSTV u vezi sa KTRZ predmetima. Nakon sastanka Stalne komisije održanog u julu 2018. godine, od svih glavnih tužilaca - Tužilaštva BiH, Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta BiH, zatraženo je da dostave obrazloženje za fragmentaciju predmeta. Stalna komisija istakla je da *„pitanje fragmentacije.... negativno utiče na sveukupnu efikasnost procesuiranja ove vrste predmeta”*.
101. Moguće je da do fragmentiranja dolazi zbog nedovoljne komunikacije između različitih tužilaca⁸¹, ali generalni utisak je bio taj da je podizanje odvojenih optužnica povezano sa obavezom tužilaca da ispune svoju „normu”.⁸² Ukoliko je ovo zaista slučaj, suvišno je i isticati da je to neprihvatljivo.
102. KVALITET OPTUŽNICA: I sudije i branitelji su istakli da su opisi u optužnicama, kako pravni tako i činjenični, prečesto manjkavi. Za primjere, naveli su sljedeće:
- Pogrešna pravna kvalifikacija krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret, npr. optužba za ratne zločine za djela koja sadrže zakonska obilježja zločina protiv čovječnosti;

⁷⁷ Vidjeti paragrafe 23.–25. *supra* i paragraf 104. *infra*.

⁷⁸ Izveštaj iz 2016. godine, paragrafi 72.–73.

⁷⁹ Vidjeti paragraf 72. *supra*.

⁸⁰ Izveštaj o upravljanju predmetima RZ, str. 18. – 23.

⁸¹ Vidjeti paragraf 57. *supra*.

⁸² Sistemnorme će biti detaljnije objašnjene u Poglavlju XI ispod.

- Nepreciznost u opisu zločina, tj. opis se ne odnosi na obilježja krivičnog djela;
- Optužbe za udruženi zločinački poduhvat (UZP) i komandnu odgovornost kao alternativne oblike učešća u izvršenju djela;
- Optuženom se stavlja na teret i komandna odgovornost i direktno izvršenje u odnosu na isti događaj.

103. Ovo su sve osnovne pravne greške koje su rezultat nedovoljnog razumijevanja propisa koji se odnose na ta djela i pisanje optužnice. Takve greške se mogu ispraviti na sljedeći način:

- Redovna obuka iz oblasti materijalnog prava i pisanja pravnih akata⁸³;
- Izrada priručnika sa uputstvima za pisanje pravnih akata⁸⁴;
- Provođenje 'kontrole kvaliteta' koju će vršiti vođe timova i/ili viši menadžment.⁸⁵

104. NEDOSLJEDNOST U PRAVNOJ KVALIFIKACIJI KRIVIČNOG DJELA:

Prema [Izveštaju iz 2016. godine](#), nedosljednost u pravnoj kvalifikaciji djela je u izvještajnom periodu predstavljala značajan problem.⁸⁶ U optužnicama podignutim u zadnje dvije godine nije bilo očiglednih primjera takve prakse. Za razliku od svog prethodnika, glavna tužiteljica, kao i njezino vodeće osoblje, shvataju važnost dosljednog pristupa u odnosu na pravnu kvalifikaciju krivičnog djela.

105. Nedosljednosti se dešavaju kada jedno sudsko vijeće utvrdi da događaji u jednoj općini predstavljaju zločin protiv čovječnosti, dok se slični događaji u drugoj, ponekad susjednoj općini, okarakterišu kao ratni zločin. Na primjer, tužilac koji podiže optužnicu za silovanje u sklopu jednog događaja u Foči počinitelju stavlja na teret zločin protiv čovječnosti, dok će za događaje u Glamoču, počinitelj biti optužen za ratni zločin. Do ovih razlika dolazi zbog kombinacije više faktora, od kojih nije najbeznačajniji generalno neprihvatanje i pravnih i činjeničnih utvrđenja

⁸³ U toku provođenja projekta *Jačanje vladavine prava unapređenjem procesuiranja predmeta ratnih zločina*, Misija je za Tužilaštvo BiH organizirala direktne i interaktivne obuke iz oblasti složenih pravnih koncepata u međunarodnom krivičnom pravu. Predložene redovne obuke mogle bi se održati u sličnom formatu.

⁸⁴ Misija je, u sklopu projekta *Jačanje vladavine prava kroz unapređenje procesuiranja predmeta ratnih zločina* koji je finansiralo Ujedinjeno Kraljevstvo, angažirala lokalne i međunarodne eksperte sa relevantnim tužilačkim iskustvom u procesuiranju predmeta ratnih zločina kako bi napisali smjernice za upravljanje istragom i pripremanju optužnica. Ove smjernice bi mogle poslužiti kao osnova za smjernice Tužilaštva BiH. Dostavljanje spomenutih smjernica Tužilaštvu BiH je odloženo zbog pandemije izazvane Covid-om-19.

⁸⁵ Vidjeti paragraf 39. *supra*.

⁸⁶ Vidjeti izvještaj iz 2016. godine, paragrafe 83.-92.

MKSJ-a o postojanju zajedničkog plana u čijem su izvršenju učestvovali bosanski Srbi, koji je uključivao počinjenje zločina protiv čovječnosti.

106. Dodatni faktor usložnjavanja su zakoni koji se primjenjuju u predmetima ratnih zločina, KZ BiH iz 2003. godine i KZ SFRJ iz 1976. godine. Kao posljedica presude Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) u predmetu *Maktouf i Damjanović*, KZ BiH iz 2003. godine primjenjuje se u predmetima koji uključuju navode zločina protiv čovječnosti i udruženog zločinačkog poduhvata, a KZ SFRJ iz 1976. godine se primjenjuje u drugim predmetima.⁸⁷ Posljedica toga je razlika u visini propisanih kazni. Ako, kako se očekuje, revidirana Državna strategija rezultira u većem broju predmeta ustupljenih u fazi istrage, vjerovatno je da će te razlike uzeti još više maha. Panel za ujednačavanje sudske prakse treba detaljnije analizirati postojeći problem nedosljednosti i krenuti ka dosljednijoj primjeni zakona.

107. OPTUŽNICE VRAĆENE NA DORADU: Kao što je to bio slučaj sa fragmentacijom optužnica i nedosljednom pravnom kvalifikacijom djela, i vraćanje optužnica na doradu je identificirano kao jedno od pitanja koje izaziva zabrinutost u [Izveštaju iz 2016. godine](#).⁸⁸ Statistički podaci koje je dostavio Sud BiH za 2018. i 2019. godinu ukazuju na smanjenje broja vraćenih optužnica.⁸⁹

108. Razlozi koje je naveo Sud BiH za vraćanje optužnica na doradu povezani su ne samo sa problemima identificiranim u paragrafu 66. *supra*, nego i sa, na primjer:

- propustom da se navede relevantna odredba krivičnog zakona;
- izostavljanje navoda o postojanju međunarodnog oružanog sukoba;
- izostavljanje navoda o diskriminatorskoj namjeri prilikom stavljanja na teret zločina protiv čovječnosti progonom;
- opisom događaja koji ne odgovara iskazu svjedoka;
- „nejasnim i nerazumljivim” činjeničnim opisom;

⁸⁷ Vidjeti izvještaj iz 2016. godine, paragraf 85. za zapažanja o posljedicama te presude. Postoje argumenti u korist tvrdnje da ako Sud BiH ustupi predmet u fazi optuženja, onda sud u entitetu ili Brčko distriktu BiH može voditi postupak protiv optuženog za zločin protiv čovječnosti.

⁸⁸ Izvještaj iz 2016. godine, paragrafi 93.-97.

⁸⁹ U 2018. godini, jednom prilikom na doradu je vraćeno devet optužnica; u 2019. godini, jednom je vraćeno pet optužnica. Međutim, treba istaći da su navodno sudije donijele odluku da će tužiocima dati samo jednu priliku da isprave uočene nedostatke u optužnici.

- nepostupanjem u skladu sa odredbama člana 227. ZKP-a⁹⁰. Jedna optužnica s navodima o uništavanjem imovine vraćena je na doradu na osnovu toga što u njoj nije precizno opisan „stepen uništenja”.

109. Autorica i dalje ostaje pri stavu da je potrebno izvršiti dopunu člana 227. ZKP-a iz razloga navedenih u [Izveštaju iz 2016. godine](#).⁹¹

110. **PODIZANJE OPTUŽNICA PROTIV OPTUŽENIH KOJI NISU DOSTUPNI PRAVOSUDNIM ORGANIMA:** Zbog niza prepreka uspješnom krivičnom gonjenju navodnog počinitelja koji nije dostupan organima krivičnog gonjenja BiH (a posebno oni koji se nalaze u državi s kojom ne postoji sporazum o izručenju), moguća korist od podizanja optužnice protiv takvog počinitelja u principu ne opravdava ni utrošak vremena ni utrošak resursa.

111. U optužnici podignutoj u januaru 2018. godine, u predmetu *Kosorić i dr*, dva optužena su nedostupna; druge optužnice podignute 2018. godine protiv jednog optuženog koji je nedostupan između ostalih uključuju optužnice protiv: Zorana Adamovića, Slađana Tasića, Novaka Stjepanovića, Gorana Mojovića, Dušana Cimeše. Jedna od optužnica iz 2018. godine, protiv Dalibora Maksimovića, ustupljena je pravosudnim organima Srbije. Prema riječima sutkinje Kreho, krivično gonjenje moralo je biti ustupljeno pravosudnim organima drugih država u šest predmeta 2018. godine, a u deset 2019. godine.

112. Iako je jasno da sporazumi između država bivše Jugoslavije imaju mana i po pitanju uslova i efikasnosti, ipak, ako se nakon pokretanja istrage sazna da osumnjičeni nije na području BiH, predmet treba ustupiti prije podizanja optužnice, ili, ako zbog nečega to nije opcija, treba sa podizanjem optužnice sačekati dok se ne steknu realni uslovi za održavanje glavnog pretresa u BiH. Ustrajati na istrazi i optužnici, kada ne postoji realni izgledi da će se glavni pretres održati u bliskoj budućnosti, znači gubiti vrijeme i resurse i Tužilaštva BiH i Suda BiH.⁹² I dok takav pristup ne bi uživao potporu u javnosti, (jer bi moglo podstaknuti osumnjičene da pobjegnu iz BiH), rješenje je unaprijeđenje regionalne saradnje bilo kroz hapšenja i vraćanje osumnjičenih u BiH (što je manje vjerovatna opcija u slučaju

⁹⁰ Članom 227. (1) (c) predviđa se da optužnica mora sadržavati “*opis djela iz kog proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela vrijeme i mjesto učinjenja krivičnog djela predmet na kome je i sredstvo kojim je izvršeno krivično djelo, kao i ostale okolnosti potrebne da se krivično djelo što preciznije odredi*”.

⁹¹ Vidjeti Izveštaj iz 2016. godine, paragrafe 125.-133. i Preporuku 10.1.

⁹² Ovo pitanje je zabrinjavajuće i za udruženja žrtava te je on njemu govorio i Murat Tahirović u toku intervjua s njim.

soumnjičenih sa dvojnim državljanstvom zbog ograničenja propisanih relevantnim zakonima na snazi) ili veća spremnost stranih pravosudnih organa da provedu krivične postupke temeljem načela univerzalne jurisdikcije.

113. PONOVO PODIZANJE OPTUŽNICE PROTIV VEĆ OSUĐENOG LICA: Član 216. ZKP BiH propisuje da „*Tužilac naređuje sprovođenje istrage ako postoje osnovi sumnje da je izvršeno krivično djelo.*” Član 226. obavezuje tužioca da ukoliko postoji dovoljno dokaza iz kojih proizilazi „osnovana sumnja“ mora pripremiti i uputiti optužnicu sudiji za prethodno saslušanje.

114. Međutim, kako je istaknuto u [Izveštaju iz 2016. godine](#), „*Oružani sukob u BiH trajao je više od tri godine. Mnogobrojne osobe počinile su bezbroj zločina. Raspoloživi resursi čine nemogućim procesuiranje svih osoba koje su počinile zločine.*“⁹³ U fusnoti koja se odnosi na to zapažanje referira se na činjenicu da je Darko Mrđa, koji je već osuđen pred MKSJ-om na kaznu zatvora u trajanju od 17 godina zbog svoje uloge u masakru na Korićanskim stijenama 1992. godine, optužen za mučenja i ubistva na području opštine Prijedor. Istaknuto je da „*[P]rocesuiranjem iste osobe po drugi put usmjeravaju se resursi koji su mogli biti iskorišteni za istragu i procesuiranje počinilaca koji još uvijek nisu stigmatizirani kao ratni zločinci.*”

115. Nažalost, tom zapažanju nije posvećena dovoljna pažnja. U decembru 2018. godine⁹⁴ Dragoljub Kunarac, koji se nalazi na odsluženju zatvorske kazne od 28 godina koju je izrekao MKSJ 2001. godine, proglasivši ga krivim za zločin protiv čovječnosti (mučenje, silovanje i porobljavanje) počinjen na području Foče, optužen je za druge zločine počinjene na istom području u istom periodu. Protiv Milana Lukića, koji je trenutno na izdržavanju doživotne kazne (MKSJ ga je proglasio krivim 2009. godine za ubistva, mučenje, napade, pljačkanje, uništavanje imovine i ubistvo najmanje 132. identificiranih muškaraca, žena i djece u Višegradu), podignuta je optužnica za još neke događaje u toj opštini u istom periodu.

⁹³ Izveštaj iz 2016. godine, paragraf 30.

⁹⁴ Mjesec u kojem je podignuta optužnica je značajan. Veliki broj optužnica podiže se u decembru (njih 11 od ukupno 24 u 2019. godini). Ovo je nepoželjna praksa jer se podudara sa dugom pauzom na Sudu zbog praznika. Vjeruje se da motiv za podizanje optužnica u decembru ima veze sa ispunjavanjem „norme“.

116. S tužiocem⁹⁵ koji je podigao optužnicu protiv Lukića obavljen je razgovor. Njegovo objašnjenje za ponovno podizanje optužnice protiv Lukića je bilo da je ostvario saradnju sa Srbijom u vezi sa dokazima, da je dobio pristup Lukiću u zatvoru i smatra da „*moj dosadašnji rad ne bi bio kompletan bez podizanja optužnice protiv Lukića. To je jednostavan predmet koji se odnosi na jedan događaj.*“ Također je istakao da je on po zakonu dužan postupiti po svakoj krivičnoj prijavi i na koncu odlučiti da li će podići optužnicu ili ne. Tužilac nije tražio odobrenje prije izrade optužnice, ali je ispravno ustvrdio da su optužnicu pregledali glavna tužiteljica i tužilac Izet Odošić. On je istakao da nije bilo govora o tome je li poželjno podizati ovu optužnicu.

117. Ovo objašnjenje naglašava potrebu da rukovodne strukture Posebnog odjela donesu politiku rada⁹⁶ i izdaju smjernice za prioritizaciju predmeta.⁹⁷ Činjenica da se tužilac vratio na predmet u vrijeme kada više nije radio u Posebnom odjelu pokazuje da još uvijek postoji preklapanje u radu odjelâ. Još je relevantnija činjenica što, čini se, niko iz rukovodećih struktura nije izrazio nedoumicu u pogledu odluke da se podigne optužnica protiv nekoga ko služi doživotnu kaznu zatvora (te je dakle već stigmatizovan kao zloglasni ratni zločinac, a osim toga, i u slučaju osuđujuće presude, kazna neće biti povećana), u okolnostima gdje su ograničeni vrijeme i resursi za podizanje optužnica protiv onih kojima još nije suđeno. Tužilačka odluka treba biti donesena uzimajući sve okolnosti od značaja, kao, na primjer i moguć negativan uticaj na pravo oštećenog na obeštećenje; treba imati vidu da trošenje resursa na krivično gonjene već osuđenih lica neizbježno može rezultirati time da drugi zločini na štetu drugih žrtava počinjeni od strane drugih lica možda nikada neće biti procesuirani. U tom kontekstu je za žaljenje činjenica da osuđujuće presude MKSJ-a ne cijene kao takve.

118. Generalno govoreći, potrebno je sastaviti listu svega što treba uzeti u obzir prije pokretanja istrage i podnošenja optužnice na potvrđivanje.

⁹⁵ U 2016. godini, on je raspoređen u Odjel za organizirani kriminal, a do tada je radio na predmetima koji su se odnosili na Višegrad.

⁹⁶ Vidjeti paragraf 38. *supra*.

⁹⁷ Vidjeti paragraf 126. *infra*.

VII. NERIJEŠENI PREDMETI, PRENOŠENJE VOĐENJA POSTUPKA I PREUZIMANJE PREDMETA U SKLADU SA ČLANOM 27(a) ZKP-A

119. Stalni problem neriješenih predmeta u Tužilaštvu BiH vječna je tema izvještaja koji se bave procesuiranjem predmeta ratnih zločina.⁹⁸ Usprkos činjenici što je već prošlo četvrt vijeka od završetka oružanog sukoba u BiH, 2019. godine evidentirano je 118 novih KTRZ predmeta u različitim tužilaštvima, od kojih 80 u Tužilaštvu BiH.⁹⁹ Sadašnja stopa napretka, kada govorimo samo o KTRZ predmetima,¹⁰⁰ jasno pokazuje da nema izgleda da će se ispoštovati rok iz Državne strategije.

120. Kada su u pitanju KTRZ predmeti, zaprimljeno je 86 novih predmeta 2019. godine, 87 ih je okončano, što ostavlja ukupno 526 neriješenih predmeta, jedan manje nego 2018. godine. Za KTRZ predmete podaci su sljedeći: 217 novih predmeta, 246 riješenih, ukupan broj neriješenih predmeta smanjen na 1622, što je za 29 manje nego 2018. godine.

121. Prema riječima predsjednika Suda BiH, smanjenje broja podignutih i potvrđenih optužnica koje ispunjavaju kriterije za vođenje postupka pred Sudom BiH¹⁰¹, otežalo je sudijama Suda BiH ispunjavanje njihovih godišnjih normi. Teško da se ovo može opisati kao zadovoljavajuće stanje stvari.

122. Potrebno je preduzeti hitne mjere kako bi se povećali izgledi za postizanje ciljeva Državne strategije. KTRZ i KTRZ predmeti su dodatni teret za već preopterećeno Tužilaštvo i isto tako bi bile dodatni teret i za tužilaštva u entitetima i Brčko distriktu BiH ukoliko se vođenje postupka prenese na njih.¹⁰² Osim toga, još uvijek ima nekih predmeta koji se vraćaju sa sudova u entitetima na Sud BiH.

⁹⁸ Vidjeti, npr. izvještaje: VSTV-a, (tromjesečni i godišnji), izvještaje Nadzornog tijela, Misije OSCE-a u BiH (Zapažanja o Državnoj strategiji i Upravljanje predmetima ratnih zločina).

⁹⁹ Izvještaj VSTV-a iz 2019. godine "Unapređenje procesuiranja predmeta ratnih zločina u BiH", str. 22.

¹⁰⁰ Vidjeti paragraf 14. *supra*. U izvještaju VSTV-a iz 2019. godine istaknuto je na strani 41. da prema Planu Tužilaštva BiH za 2019. godinu, Tužilaštvo predviđa „rješavanje“ 126 KTRZ predmeta. Riješena su zapravo 73 predmeta, tj. 58%.

¹⁰¹ Vidjeti paragraf 17. *supra*.

¹⁰² Iz razgovora obavljenih sa glavnim tužiocima tužilaštava Brčko distrikta BiH i RS proizilazi da bi bilo otpora prenošenju vođenja postupka u velikom broju KTRZ predmeta jer oni zahtijevaju jako puno rada koji njihova tužilaštva, sa ljudskim resursima na trenutnom nivou, nisu u stanju da osiguraju.

123. Iako se isprva može učiniti da neki od KTNRZ predmeta koji su već ustupljeni tužilaštvima u entitetima uključuju izolirane događaje, u većem broju slučajeva moguće je utvrditi postojanje geografske i vremenske veze između tih navoda koji možda čine dio većeg, pravno i činjenično složenog događaja. Prenosjenje postupka u ovim predmetima, bez adekvatne analize veza sa potencijalno povezanim većim predmetima u kojima Tužilaštvo BiH provodi istragu, sa sobom nosi rizik gubljenja važnih dokaza i konteksta.

124. Kako bi svoje napore usmjerili isključivo na najteže i najsloženije predmete i izbjegli moguću fragmentaciju takvih predmeta, Tužilaštvo BiH mora provesti detaljnu analizu pravne i činjenične složenosti KTNRZ predmeta u radu i, tamo gdje one postoje, utvrditi veze između tih predmeta kako bi se odredilo koji od ovih događaja moraju biti procesuirani i presuđeni pred Sudom BiH.¹⁰³

125. Takva analiza je imperativ iz više razloga:

- da se pozovu na odgovornost oni koji su najodgovorniji za najstrašnije zločine;
- da se izbjegne fragmentacija predmeta;
- da se sačuvaju tužilački resursi; i
- da se izbjegne stvaranje različitih činjeničnih i pravnih kvalifikacija u odnosu na iste događaje.

126. Iako je gore spomenuta analiza važna, u skladu sa preporukom iz [Izveštaja iz 2016. godine](#),¹⁰⁴ glavna tužiteljica mora bez odlaganja odrediti internu politiku Tužilaštva BiH u vezi sa prioritizacijom predmeta i izdati smjernice u tom smislu. Takve smjernice moraju ostati u okviru kriterija predviđenih Državnom strategijom i tumačenja zakonskih odredbi i moraju uključivati, između ostalog, kriterije kao što su:

- Kategorija predmeta, npr, KTRZ, KTNRZ, KTARZ;
- Prirodu događaja;
- Svojstvo i uloga osumnjičenog;
- Vjerovatnoća da će doći do hapšenja;

¹⁰³ Vidjeti paragraf 71. *supra*.

¹⁰⁴ Izveštaj iz 2016. godine, paragraf 51. i Preporuka 3.6. Vidjeti također paragraf 118. *supra*.

- Broj predmeta u kojima je već podignuta optužnica, a koji se odnose na događaje u određenoj opštini ili području.
- Da li je optužnica zasnovana samo na iskazima svjedoka.

127. Optužnica koju je podiglo Tužilaštvo BiH protiv Tadije Mitrovića u decembru 2019. godine ilustrira mnoge od problema navedenih u ovom izvještaju. Optuženi je bio nižerangirani počinilac optužen za učešće u progonu civila i ubistvo jednog lica u opštini Prijedor. Optužnica je odbijena u aprilu 2020. godine, jer Sud BiH nije mogao utvrditi da iz priloženih dokaza proizilazi postojanje osnovane sumnje da je optuženi počinio krivično djelo za koje se tereti.

128. Prenosjenje vođenja postupka sa Suda BiH na sudove u entitetima i Brčko distriktu BiH evidentno je usko povezano sa problemom broja neriješenih predmeta i isto je bilo predmet izvještaja i inicijativa proisteklih iz njih, u pokušaju da se osigura da se samo postupci u najsloženijim predmetima vode pred Sudom BiH.

129. Jednu takvu inicijativu započelo je Nadzorno tijelo, koje je pozvalo Misiju OSCE-a u BiH da sazove sastanak na temu prioritizacije predmeta i utvrđivanja plana za raspodjelu manje složenih predmeta. Sastanak je održan 28. maja 2018. godine i na njemu su prisustvovali tada v.d. glavnog tužioca i članovi Stalnog vijeća Suda BiH za ocjenu složenosti predmeta ratnih zločina.

130. Na sastanku su sudije istakle da je nakon pregleda predmeta iz kategorije I i kategorije II ustanovljeno da postoje 192 predmeta u kojima se vođenje postupka može prenijeti na sudove u entitetima i Brčko distriktu BiH, te da bi bilo više takvih predmeta da nije bilo fragmentacije predmeta. Oni su se također osvrnuli na poteškoće u pravilnoj kategorizaciji predmeta uzrokovane ponekad nejasnim činjeničnim opisima.

131. V.d. glavnog tužioca se složila da će se u periodu od juna do septembra 2018. godine, podnijeti prijedlozi za prenošenje vođenja postupka u 150 KTRZ predmeta i da će se provesti analiza KTNRZ predmeta, da se vidi koji ispunjavaju kriterije za procesuiranje pred Sudom BiH. Nadzorno tijelo je odobrilo taj dogovor u julu.

132. Do aprila 2019. godine, ustupljeno je samo 39 KTRZ predmeta, a analiza KTNRZ predmeta nije provedena.

133. Na sastanku u maju 2018. godine dogovoreno je da će se prilikom utvrđivanja složenosti predmeta koristiti revidirani kriteriji (predloženi u revidiranoj Strategiji). Na Sudu BiH je 23. oktobra 2018. godine održan sastanak Stalnog vijeća za ocjenu složenosti predmeta. Glavna tužiteljica je prisustvovala tom sastanku. Dogovoreno je da će se održati sastanak u novembru kako bi se usaglasilo tumačenje novih kriterija. Tužioci su trebali izvršiti pregled svih KTRZ predmeta (u fazi prijave i fazi istrage) kako bi dali preliminarnu ocjenu njihove složenosti i trebala je biti izvršena inventura postojećih predmeta na nivou entiteta i Brčko distrikta BiH u svrhu spajanja predmeta koji se odnose na veće događaje. Osim toga, dogovoreno je da će Tužilaštvo BiH također izvršiti pregled KTNRZ predmeta kako bi se utvrdilo koji od njih ispunjavaju kriterije za procesuiranje pred Sudom BiH.

134. Međutim, Tužilaštvo BiH nije uradilo ništa od dogovorenog. U vezi sa revidiranim kriterijima, u Odgovoru na Tematski izvještaj Misije OSCE-a u BiH „Upravljanje predmetima ratnih zločina u postupku pred Tužiteljstvom Bosne i Hercegovine“ od juna 2019. godine, glavna tužiteljica je istakla da *„[p]rijedlog izmijenjene Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina još uvijek nije usvojen a kriterije koje smo usaglasili u tom pogledu sa Sudom Bosne i Hercegovine... nismo mogli nastaviti primjenjivati zbog reakcije udruženja žrtava i oštećenih (naglasak dodan) koji su javno zatražili da se novi kriteriji ne primjenjuju do usvajanja revidirane Strategije.“*¹⁰⁵

135. Tužilaštvo je tijelo ovlašteno da djeluje u interesu pravde, bez straha i naklonosti. Iako udruženja žrtava mogu nešto „zahtijevati“ i iako je mišljenje žrtava važno, odlučujući faktor mora biti sveukupni interes pravde. Mora, naravno, postojati povjerenje javnosti u napredak u procesuiranju ovih predmeta. Međutim, kako je Misija OSCE-a u BiH istakla (Misija prati postupke u predmetima ratnih zločina) u korespondenciji sa Nadzornim tijelom, *„Misija je uočila da u velikoj većini sudova i tužilaštava u entitetima i Brčko distriktu BiH ne postoje nikakve prepreke za procesuiranje manje složenih predmeta ratnih zločina.“* Spomenuta „reakcija“ je, donekle, rezultat nedovoljnog informiranja javnosti o napretku i rezultatima procesuiranja predmeta ratnih zločina. Osim toga, sasvim je moguće da ta udruženja ne shvataju u potpunosti da će, bez prenošenja vođenja postupka, biti manje suđenja.

¹⁰⁵ Odgovor na Tematski izvještaj OSCE-a „Upravljanje predmetima ratnih zločina u postupku pred Tužiteljstvom Bosne i Hercegovine“ od 2. septembra 2019. godine, str. 5.

136. Tužilaštvo BiH je 14. novembra 2019. godine dostavilo izvještaj Nadzornom tijelu u kojem se navodi da je u 2018. godini 67 KTRZ, 100 KTNRZ i 11 KTARZ predmeta ustupljeno pravosuđu u entitetima i Brčko distriktu BiH. Do septembra 2019. ustupljeno je samo 23 KTRZ, 46 KTNRZ i 3 KTARZ predmeta.
137. Iako se, prema izvještaju VSTV-a iz 2019. godine, broj ustupljenih KTRZ predmeta povećao sa 23 na 26 (od kojih je pet ustupljeno nakon podizanja optužnice), istaknuto je da „određena tužilaštva u entitetima neće imati predmete ratnih zločina za procesuiranje, usprkos odgovarajućim ljudskim resursima osiguranim zahvaljujući sredstvima dobijenim od EU kroz IPA 2017 projekt.¹⁰⁶ Ukoliko je ova izjava tačna, onda je propust da se predmeti ustupe tužilaštvima koja imaju slobodnih kapaciteta, dok se Posebni odjel bori sa brojem predmeta, za osudu.
138. Glavni tužioci u RS-u i Brčko distriktu BiH ne predviđaju probleme sa ustupanjem KTRZ predmeta. Međutim, treba istaći da možda postoji problem sa nekim od manjih tužilaštava i sudova, kojima će biti potrebni dodatni resursi. Na primjer, u Istočnom Sarajevu, za rad na predmetima ratnih zločina raspoređen je jedan tužilac. U vrijeme vođenja razgovora s njim, radio je na 27 KTRZ predmeta sa 136 osumnjičenih, 160 KTNRZ i KTARZ predmeta i na 6 glavnih pretresa koji su bili u toku. Osim toga, sud ima samo jedno sudsko vijeće (u kojem samo jedan sudija ima iskustvo u krivičnim stvarima). Kako se više predmeta ustupa tužilaštvima i sudovima u entitetima, potrebno je adekvatno planirati ljudske i finansijske resurse.
139. Bez obzira na to, više je nego jasno da se vođenje postupaka mora bez odlaganja prenijeti sa Suda BiH na sudove u entitetima i Brčko distriktu BiH.

VIII. PREDMETI KOJI UKLJUČUJU NAVODE SEKSUALNOG NASILJA

140. Misija OSCE-a u BiH je 2017. godine¹⁰⁷, izvršila [sveobuhvatnu analizu postupaka okončanih između 2014. i 2016. godine u predmetima koji uključuju navode seksualnog nasilja](#). U tom izvještaju je posebna pažnja posvećena pitanjima 'zaštite i podrške svjedoka'. U [Izvještaju iz 2016. godine](#) fokus je u velikoj mjeri bio na

¹⁰⁶ Izvještaj VSTV-a o unapređenju rada na predmetima ratnih zločina, str. 5-6.

¹⁰⁷ *Postizanje pravde za žrtve seksualnog nasilja u oružanom sukobu u Bosni i Hercegovini: Napredak ostvaren pred sudovima u BiH od 2014. do 2016. godine* (Sarajevo, Misija OSCE-a u BiH, 2017. godina). Dostupan na: <https://www.osce.org/files/f/documents/2/6/324331.pdf> (pristupljeno 26. maja 2020. godine).

problemima u oblasti zaštite svjedoka.¹⁰⁸ Koliko je to moguće, ovi su problemi obuhvaćeni zakonima koji se primjenjuju na svim sudovima. Prema riječima šefice Odjela za podršku svjedocima Suda BiH, trenutno je u Odjelu zaposlen 21 službenik za pružanje podrške žrtvama seksualnog nasilja. Odgovarajuća tehnička oprema postoji i većina sudova, ako ne i svi, imaju odvojene ulaze za svjedoke.

141. Međutim, osoblje je još uvijek zaposleno u sklopu konkretnih projekata, a ne na neodređeno vrijeme i ne postoji ujednačena praksa u različitim sudovima za pružanje pomoći svjedocima. Predlaže se izrada priručnika sa standardiziranom praksom. Osim toga, podrška prestaje sa okončanjem glavnog pretresa ukoliko na datom području nije aktivna Mreža za podršku svjedoka. Mreža je postojala do 2018. godine u sklopu projekta koji je finansirala EU, ali sada funkcioniše na volunteerskoj osnovi. Važnost Odjela za podršku svjedoka i Mreže za podršku svjedoka će postati veća ukoliko dođe do prenošenja vođenja postupaka u predmetima koji uključuju navode seksualnog nasilja. S obzirom na to da pravosuđe u BiH ne može samo finansirati neophodne mjere, preporuka je da donatorske organizacije dodijele dovoljno sredstava i za rad Odjela i za rad Mreže, barem do 2023. godine.

142. Čini se da se postupci u predmetima koji uključuju navode seksualnog nasilja vode pred sudovima u entitetima i Brčko distriktu BiH bez teškoća. Međutim, ne iznenađuje nespremnost žrtava koje su prijavile djelo da svjedoče pred sudom u entitetu na čijem je području krivično djelo počinjeno, što je jedan od razloga zašto udruženja žrtava izražavaju otpor ustupanju predmeta sa Suda BiH. Jedan od tužilaca u Tužilaštvu BiH naveo je predmet u kojem se oštećeni snažno protivio prenošenju vođenja postupka.

143. S obzirom na to da ne postoji nijedna zakonska odredba kojom je predviđeno prenošenje vođenja postupka na drugi sud na osnovu činjenice što se svjedok boji za svoju sigurnost, ovaj se problem mora riješiti kroz postojeći pravni okvir na svim nivoima u BiH. Zaštitne mjere moraju se strogo provoditi. Praktične mjere, kao što je svjedočenje putem video linka iz druge sudnice u BiH ili inostranstvu, treba koristiti kada god se smatra potrebnim.

¹⁰⁸ Vidjeti Izvještaj iz 2016. godine, poglavlje X.

144. Jedan od sudija Suda BiH istakao je da se još uvijek ne provjerava svaki put trebaju li oštećenom zaštitne mjere, da bi se izbjeglo navođenje imena i prezimena u optužnici ili u postupku otvorenom za javnost.
145. Problemi u radu na predmetima koji uključuju navode seksualnog nasilja nisu ograničeni, nego su uvećani, činjenicom što su se desili u sklopu oružanog sukoba. Kao što se navodi u tekstu iznad¹⁰⁹ potrebno je sačiniti kontrolnu listu za provjeru koraka koje treba preduzeti prije podizanja optužnice.

IX. PREDMETI KATEGORIJE 'A'

146. Otpor koji iskazuju udruženja žrtava i neke političke stranke prema bilo kakvim izmjenama i dopunama Državne strategije čini se (barem što se tiče udruženja žrtava) da uglavnom počiva na nedostatku informacija koje pruža Tužilaštvo BiH o napretku ostvarenom u procesuiranju predmeta ratnih zločina i statusu onih koji još nisu riješeni.
147. Murat Tahirović, predsjednik Udruženja žrtava i svjedoka genocida je naveo da je u decembru 2017. godine održan sastanak sa glavnom tužiteljicom (na kojem je bio prisutan i tužilac Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove, Serge Brammertz). Udruženje je tražilo informacije o predmetima 'kategorije A'. Glavna tužiteljica je rekla da će tražene informacije biti dostavljene do kraja marta 2018. godine. Koliko je poznato, u vrijeme pisanja ovog izvještaja te informacije još nisu bile dostavljene.
148. Razlog zbog kojeg je Udruženje tražilo te informacije je bila bojazan da se stepen složenosti predmeta u postupku pred Sudom BiH činio manji od onih za koje Udruženje misli da nose oznaku predmeta 'kategorije A'. Murat Tahirović dao je na uvid dokument od 28. januara 2020. godine, u kojem Udruženje navodi: „U izradi revidirane strategije potrebno se fokusirati na preko 850 predmeta A kategorije. Da se sazna koliko je slučajeva presuđeno, koliko ima optuženih, koji su u fazi istrage te u koliko predmeta je istraga obustavljena kao i koliko ima predmeta po kojima se uopšte nije postupalo. To može biti polazna tačka za usvajanje revidirane strategije u kojoj bi postupanje po ovim predmetima imalo prioritet”.

¹⁰⁹ Vidjeti paragraf 67. supra.

149. [U izvještaju Misije OSCE-a u BiH: Zapažanja o Državnoj strategiji za rad na predmetima ratnih zločina i Nacrtu revidirane strategije iz 2018. godine, uključujući predmete kategorije A Pravila puta](#) opisane su okolnosti nastanka ovih predmeta: „Tokom i neposredno nakon oružanog sukoba 1992.-1995. godine, pravosuđe u BiH procesuiralo je predmete ratnih zločina uporedo sa Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju. Nedostatak koordinacije u postupanju sa spisima u predmetima ratnih zločina i zabrinutost u pogledu pravičnosti suđenja pred domaćim sudovima vođenim na nivou entiteta doveli su do zaključenja tzv. „Rimskog sporazuma“ 1996. godine. Ovim sporazumom uspostavljen je „nezavisni mehanizam za nadzor“ koji je postao poznat pod nazivom Pravila puta... Ispunjavajući ovu nadzornu funkciju, Tužilaštvo MKSJ-a vršilo je pregled istraga i krivičnog gonjenja koje su poduzeli nadležni organi u BiH ... Do avgusta 2004. godine, u kontekstu svoje izlazne strategije, MKSJ je svoja ovlaštenja u odnosu na predmete Pravila puta prenio na Tužilaštvo BiH koje je nastavilo sa pregledom predmeta ratnih zločina i njihovim kategoriziranjem u skladu sa postupkom Pravila puta”¹¹⁰
150. Takozvani predmeti 'kategorije A' su predmeti za koje je ocijenjeno da imaju „dovoljno dokaza po međunarodnim standardima koji pružaju osnovanu sumnju da je (osoba) možda počinila (konkretno)... ozbiljno kršenje međunarodnog humanitarnog prava.”¹¹¹ Zapravo, nema razloga da se vjeruje da su ovi predmeti složeniji od onih koje je formiralo Tužilaštvo BiH od kada je proces ocjenjivanja završen 2004. godine; međutim, ti predmeti su poprimili skoro „mitski“ status u očima javnosti, a najviše u očima različitih udruženja žrtava.
151. U izvještaju [Zapažanja o Državnoj strategiji](#), Misija OSCE-a u BiH je istakla da je od ukupno 800 identifikovanih lica u predmetima 'kategorije A' protiv njih 560 (70%) donesena odgovarajuća odluka.
152. S obzirom na izraženu zabrinutost i potencijalno negativan uticaj koji informacije o tim predmetima mogu imati na usvajanje revidirane Strategije, glavnoj tužiteljici i tužiocu Izetu Odobašiću postavljeno je pitanje zašto tražene informacije nisu dostavljene. Objašnjenje koje su oboje dali bilo je da je za provjeru podataka u bazi bila zadužena stručna saradnica koja je otišla na porodijski dopust prije nego što je

¹¹⁰ Izvještaj o Zapažanjima o Državnoj strategiji, str. 2.

¹¹¹ Predmeti 'kategorije B' bili su oni predmeti koji su ocijenjeni da nemaju dovoljno dokaza i predmeti 'kategorije C' predmeti u kojima Tužilaštvo MKSJ-anije moglo utvrditi da li imaju ili nemaju dovoljno dokaza.

uspjela završiti taj zadatak. Ovo objašnjenje nije najbolje opravdanje, ako ni zbog čega drugog, zato što skreće pažnju na nedostatke u rukovodnim praksama.

153. O ovom pitanju se konkretno razgovaralo sa glavnom tužiteljicom jer, s obzirom na to da za njega postoji jednostavno rješenje, nepotrebno uzrokuje negativne komentare o radu Tužilaštva BiH. Zadatak treba bez daljeg odlaganja izvršiti i informacije dati na uvid javnosti.

X. TRAJANJE GLAVNOG PRETRESA

154. U traženju najboljeg načina da se osigura da se rok za okončanje svih predmeta ratnih zločina ispoštuje, nemoguće je zanemariti trajanje glavnog pretresa sudskih postupaka. Dužina postupaka vođenih pred međunarodnim krivičnim sudovima karakteristika je koja je bila i još uvijek je predmet oštire kritike. Nažalost, to je također karakteristika i postupaka koja se vode pred Sudom BiH.

155. Ne postoje statistički podaci o prosječnom trajanju glavnog pretresa. Međutim, kako je već navedeno, postoji tabela koja sadrži podatke o postupcima koji su okončani pred Sudom BiH 2018. i 2019. godine.¹¹² U nastavku je navedeno samo nekoliko primjera:

- Postupak u predmetu *Mile Pažin* uključuje dva optužena i tri tačke optuženja. Glavni pretres počeo je 2016. godine i još traje;
- Postupak u predmetu *Sakib Mahmuljin* uključuje jednog optuženog i dvije tačke optuženja. Glavni pretres počeo je 2016. godine i još traje;
- Postupak u predmetu *Goran Sarić* uključuje jednog optuženog i tri tačke optuženja. Glavni pretres je počeo 2013. i okončan je 2018. godine.

156. Bez informacija o detaljima ovih suđenja, teško je ocijeniti razloge za njihovu dužinu trajanja. Bez obzira na to, ovi primjeri pokazuju da je nemoguće ispoštovati rok predviđen Državnom strategijom, ukoliko se ovaj trend nastavi.¹¹³

157. Postoje određeni statistički podaci za dva najsloženija predmeta, trenutno u fazi glavnog pretresa pred Sudom BiH. U predmetu *Dudaković i dr.* (17 optuženih):

¹¹² Vidjeti Dodatak F.

¹¹³ Još jedan faktor koji će imati negativan uticaj na okončavanje predmeta u roku su ograničenja nametnuta usljed pandemije Covid-a-19.

- Optužnica je potvrđena 24. oktobra 2018. godine;
- Prvo ročište održano je 19. decembra 2018. godine;
- Glavni pretres je počeo 15. aprila 2019. godine;
- Prvi svjedok Tužilaštva svjedočio je 13. maja 2019. godine;
- Tužilaštvo ima namjeru pozvati 447 svjedoka (od kojih je do sada pozvano manje od 20).

158. U predmetu *Paravac i dr.* (4 optužena):

- Optužnica je potvrđena 12. januara 2016. godine;
- Prvo ročište održano je 22. februara 2016. godine;
- Glavni pretres je počeo 5. aprila 2016. godine;
- Prvi svjedok Tužilaštva svjedočio je 26. aprila 2016. godine;
- Tužilac je dao imena 214 svjedoka koje namjerava pozvati da svjedoče.

159. Ovaj predmet se dalje zakomplikovao kada je 23. juna 2019. godine sudsko vijeće donijelo rješenje o razdvajanju predmeta protiv optuženog Ninkovića radi odgoda uzrokovanih njegovim lošim zdravstvenim stanjem. Međutim, umjesto da se jednostavno odgodi originalni predmet dok se Ninkovićevo zdravstveno stanje ne poboljša, izgleda da će se oba glavna pretresa nastaviti voditi u isto vrijeme i u oba će se isti svjedoci odvojeno pozivati, što će za posljedicu neizbježno imati to da će svjedoci morati dva puta svjedočiti (ako ne i više puta ukoliko dođe do neslaganja u njihovim iskazima pa ih budu ponovo pozvali na svjedočenje u glavnom pretresu). Osim toga, mora se naći termin u rasporedu suđenja kako bi se mogla voditi oba postupka što će uzrokovati kašnjenja u glavnom pretresu.

160. Osoblje Misije OSCE-a u BiH je obavilo razgovor sa sudijama i tužiocima iz oba gore spomenuta predmeta nakon autoričinog odlaska, kako bi utvrdili neke od glavnih razloga za spor napredak ovih postupaka.

161. Razlozi koje su dale sudije i koji su jednaki u oba pretresa su sljedeće:

- Nedostatak sudnica: postoji samo jedna sudnica koja može primiti broj optuženih u predmetu *Dudaković*, a druge sudnice se koriste za glavne pretrese u npr. predmetima organiziranog kriminala i građanskim predmetima;
- Zdravstveno stanje optuženog;

- Prevoz optuženog: nisu osigurana sredstva koja bi omogućila optuženom da prenoći u Sarajevu i stoga ročišta moraju počinjati i završavati u vrijeme koje će optuženom omogućiti da dođe na vrijeme i ode na vrijeme - u predmetu *Dudaković* mnogi putuju iz Bihaća;
- Broj svjedoka koje poziva Tužilaštvo: sudije nerado zahtijevaju od tužilaca da smanje broj svjedoka, jer im se dostavljaju samo sažeci iskaza svjedoka (te je stoga teško ocijeniti njihovu važnost) i ne žele odavati utisak pristrasnosti;
- Mora se uzeti u obzir pravo žrtava da svjedoče kako bi mogli podnijeti imovinskopравни zahtjev;
- Dužina nekih pravnih podnesaka.

162. Tužioci su istakli da su bili spremni i da su mogli pozivati svjedoke dan za danom (umjesto jednom sedmično, jednom u 15 dana ili jednom mjesečno). Tužilac u predmetu *Paravac* nerado je prihvatio razdvajanje predmeta Ninković, jer mu je to narušilo „teoriju predmeta“.

163. On je također naveo da je sudsko vijeće prihvatilo presuđene činjenice iz drugih postupaka ali da je još uvijek rano u postupku za donošenje odluke o smanjenju broja svjedoka.¹¹⁴ Ovo objašnjenje služi za ilustraciju donekle konfuznog pristupa racionalizaciji glavnog pretresa. Prijedlozi za prihvatanje presuđenih činjenica trebaju se podnijeti i po njima odlučiti prije početka glavnog pretresa tako da se svjedok (svjedoci) koji svjedoče u odnosu na te činjenice mogu ukloniti sa spiska svjedoka. Tužilac treba imati razvijenu teoriju predmeta prije početka glavnog pretresa i osigurati da se pozivaju samo oni svjedoci koji su nužno potrebni za dokazivanje optužbi.

164. Treba istaći da je Misija OSCE-a u BiH provela analizu postupaka pred Sudom BiH. Analiza je obuhvatila 28 postupaka okončanih između 2015. i 2017. godine. Samo u njih 13 je podnesen prijedlog za prihvatanje presuđenih činjenica.¹¹⁵

¹¹⁴ Predmet se odnosi na događaje u Doboju i Tesliću 1992. godine, koji su bili predmet barem dva, ako ne i više, postupaka pred MKSJ-om, na primjer u predmetima *Brđanin* i *Stanišić i Župljanin*. Dakle, što se tiče događaja, za njihovo dokazivanje trebaju samo presuđene činjenice, a svjedočenje svjedoka je potrebno samo za dokazivanje uloge optuženog u tim događajima.

¹¹⁵ Autor izvještaja primijetio je da su neki od podnesenih prijedloga umjesto iznesenih „činjenica“ sadržavali izjave svjedoka, presude, činjenice koje su po svojoj prirodi pravne ili se odnose na krivicu optuženog.

165. Dužina postupaka mora se skratiti. Sudije Suda BiH moraju biti spremne da koriste (sa više odlučnosti i manje straha da će izgledati pristrasni) svoja ovlaštenja za upravljanje predmetom koja su predviđena odredbama ZKP-a.¹¹⁶

166. Član 239. glasi „(1) Sudija, odnosno predsjednik vijeća rukovodi glavnim pretresom. (2) Dužnost sudije, odnosno predsjednika vijeća je da se stara za svestrano pretresanje predmeta i **otklanjanje svega što odugovlači postupak, a ne doprinosi razjašnjenju stvari.**” (naglasak dodan) Član 262(3) glasi „Sudija, odnosno predsjednik vijeća će u odgovarajućoj mjeri kontrolisati način i redoslijed ispitivanja svjedoka i izvođenja dokaza, vodeći računa da ispitivanje i izvođenje dokaza bude efikasno za utvrđivanje istine, **da se izbjegne nepotrebno gubljenje vremena i zaštite svjedoci od uznemiravanja i zbunjivanja.**“ (naglasak dodan).

167. U praksi, to u najmanju ruku znači sljedeće:

- Dostavljanje iskaza svjedoka sudijama prije početka glavnog pretresa. Ukoliko to po ZKP-u nije moguće, onda postupajuće vijeće treba insistirati na blagovremenom dostavljanju pretpretresnih prijedloga tužilaštva i odbrane u kojima bi bili sažeti iskazi svjedoka;
- Održavanje pretpretresnih ročišta (na kojima se mora raspraviti o spornim pitanjima između tužilaštva i odbrane od značaja za neometano vođenje postupka);
- Ograničavanje broja svjedoka koje će tužilac pozivati na one svjedoke koji su relevantni za razjašnjenje stvari;
- Osigurati da tužioci odbrani daju na uvid materijale koji nisu bili uvršteni u dokaze;
- Prihvatanje presuđenih činjenica;
- Ograničavanje ispitivanja i unakrsnog ispitivanja na pravno relevantna pitanja ne dozvoljavajući ponavljanje prilikom unakrsnog ispitivanja. Ukoliko je potrebno, strankama treba ograničiti vrijeme.

168. Međutim, treba preduzeti drastičnije mjere koje uključuju:

¹¹⁶ Ovaj aspekt spomenut je u izvještaju iz 2016. godine, paragraf 135.

- Obezbjedivanje više sudnica – čak i na privremenoj osnovi;
- Obezbjedivanje finansijskih sredstava kojima bi se optuženim omogućio smještaj u Sarajevu duže od jednog dana.

XI. POSTUPAK OCJENJIVANJA RADA TUŽILACA KOJI PROPISUJE VSTV BiH ('NORMA')

169. Kao što je to bio slučaj i u razgovorima tokom pripreme [Izveštaja iz 2016. godine](#), o ovome su govorili i sudije i tužioci. Istakli su da ispunjavanje 'norme' čini značajan udio u godišnjoj ocjeni njihovog rada i da utiče na izgleda za napredovanje u poslu.

170. Tužioci moraju „riješiti“ 4 KTRZ predmeta godišnje. Jedan od tužilaca je istakao da je nemoguće riješiti - tj. od podizanja optužice do presude - složeni predmet za manje od 3 do 4 godine. Drugi tužilac je sugerisao da je ova obaveza razlog za fragmentaciju predmeta, a treći da je razlog za podizanje toliko optužnica u decembru kako bi tužioci mogli ispuniti godišnju normu.

171. Jedan od sudija s kojima je obavljen razgovor oštro je kritikovao ono što je opisao kao „smanjenje“ tužilačke norme na 4 predmeta godišnje. Istakao je da, budući da u rješavanje predmeta spadaju ne samo podignute optužnice, nego i naredba o neprovođenju istrage ili naredba o obustavljanju istrage, to je rezultiralo u sveukupnom smanjenju broja podignutih optužnica. To smanjenje zauzvrat znači da je manji broj glavnih pretresa pred Sudom te stoga sudije ne mogu ispuniti svoju normu, tj. izricanje 5 presuda godišnje po sudiji.

172. Predsjednici VSTV-a i Nadzornog tijela su u potpunosti svjesni kritika sudija i tužilaca. Njihov stav je da je sistem normi „neophodno zlo“.

173. U [Ekspertnom izvještaju EU-a](#) se navodi „Sve sudije i svi tužioci u četiri sistema moraju biti ocjenjivani. Prigovore u vezi s tim je riješio Ustavni sud. Postoje očite poteškoće s prelaskom na sistem ocjenjivanja sudija i tužilaca koji se više temelji na kvaliteti rada. Prethodni sistem se previše oslanjao na kvantitativne kriterije i statistiku, što je očigledno odvelo kako sudije tako i tužioce do pogrešnih motiva. Usvojena je reforma kojom su uvedeni novi kriteriji za ocjenjivanje, u skladu s

*preporukama Komisije. Reforma stavlja puno veći naglasak na stvarni kvalitet, uravnotežen s kvantitetom. Uzimajući u obzir ogroman broj zaostalih predmeta, svaki zahtjev za daljnjim smanjenjem norme treba ispitati krajnje oprezno. „Opsjednutost“ smanjenjem norme se ne čini opravdanom, jer u praksi velika većina sudija i tužilaca ispunjava ili čak premašuje normu od 100%“.*¹¹⁷ (naglasak dodan)

174. S dužnim poštovanjem, ova zadnja rečenica je donekle nesretna jer se može protumačiti kao kontradiktorna njegovom ranijem zaključku, koji je u potpunosti na mjestu, da se sistem 'norme' „previše oslanja na kvantitativne kriterije i statistike“. Neka vrsta ocjenjivanja rada mora postojati, ali to ocjenjivanje ne treba biti proizvoljno, na osnovu broja okončanih predmeta ili donesenih presuda, nego ono mora biti dovoljno fleksibilno kako bi se mogle uzeti u obzir posebnosti, a naročito kompleksnost predmeta ratnih zločina. Novi kriteriji za ocjenjivanje će se prvi put koristiti za ocjenu rada za 2019. godinu. U skladu s tim, trenutno nije moguće na smislen način ocijeniti njihovu efikasnost u, na najosnovnijem nivou, ublažavanju, ako ne potpunom uklanjanju, gore spomenutih posljedica važećih kriterija.

XII. IZMJENE I DOPUNE ZKP-A

175. Kao što je ranije u izvještaju istaknuto,¹¹⁸ sudije još uvijek vraćaju optužnice na doradu uz objašnjenje da tužilac nije naveo dovoljno detaljan činjenični opis. Uprkos preporuci iz [Izvještaja iz 2016. godine](#)¹¹⁹ nije učinjen nikakav pokušaj izmjene i dopune ZKP-a. Da bi se naglasila neophodnost preduzimanja koraka u tom smjeru, ponavljamo razloge za usvajanje izmjena i dopuna date u prošlom Izvještaju.

176. *Obim traženih pojedinosti rezultat je formulacije člana 227. važećeg* ¹²⁰ *ZKP-a, a posebno odredaba člana 227(1)(c) koje propisuju, da optužnica treba sadržati:*

¹¹⁷ Vidjeti Ekspertni izvještaj EU-a o pitanjima vladavine prava u Bosni i Hercegovini (Brisel, Evropska unija, 5. decembar 2019. godine) dostupan na:

<http://europa.ba/wp-content/uploads/2019/12/ExpertReportonRuleofLawissuesinBosniaandHerzegovina.pdf> (pristupljeno 26. maja 2020. godine), paragraf 72.

¹¹⁸ Vidjeti paragraf 107. *supra*.

¹¹⁹ Vidjeti Izvještaj iz 2016. godine, Preporuka 10.

¹²⁰ Tekst odredbe glasi identično tekstu člana 262(1)(2) ZKP-a SFRJ.

„opis djela iz kog proizlaze zakonska obilježja krivičnog djela, vrijeme i mjesto učinjenja krivičnog djela, predmet na kome je i sredstvo kojim je izvršeno krivično djelo, kao i ostale okolnosti potrebne da se krivično djelo što preciznije odredi”.

177. Član 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima i temeljnim slobodama propisuje da svako ko je optužen za krivično djelo treba biti: „u najkraćem mogućem roku, posebno i na jeziku koji razumije, obaviješten o prirodi i razlozima za optužbu protiv njega“. Međutim tumačiti ovo pravo na način da ono podrazumijeva da svaka riječ u vezi sa dokazima koji će biti predloženi u okviru postupka mora biti obrazložena, upućuje na nepoznavanje razlike između zakonskih i dokaznih kriterija. Nužno je da optuženi razumije za šta se tačno tereti, tj. npr. da razumije da je optužen za krivično djelo silovanja koje se desilo u određeno vrijeme, na određenom mjestu. Druge okolnosti koje su dovele do silovanja odnose se na dokaze, a pitanje da li je žrtvi zapriječeno nožem ili bajonetom nema nikakvog efekta na počinjenje zločina (iako se može raditi o pitanju od značaja za dokaze, koji mogu imati utjecaj na kredibilitet žrtve).

178. Osim toga, članom 227. (1)(g), propisano je da optužnica mora sadržati dokaze kojima se potkrepljuju navodi iz optužnice. Ta odredba nameće potrebu da sudije i njihovi službenici, tokom postupka potvrđivanja optužnice, "ispitaju svaku tačku optužnice i svaki dokaz koji je dostavio tužilac, kako bi ustanovili postojanje osnovane sumnje".¹²¹

179. Problem kontradiktornih izjava svjedoka u vezi sa događajima ili davanja različitog iskaza prilikom svjedočenja (prisutan u svim postupcima, a posebno u postupcima u kojima su se traumatični događaji o kojima se svjedoči odigrali više godina prije početka postupka), čije bi posljedice trebale narušavati samo kredibilitet svjedoka, može postati veoma ozbiljan, ukoliko dovede do izmjena činjeničnih elemenata optužnice.

180. Nadalje, članom 280. Zakona o krivičnom postupku propisano je:

„Presuda se može odnositi samo na osobu koja je optužena i samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u potvrđenoj, odnosno na glavnom pretresu izmijenjenoj optužnici.”

¹²¹ Član 228(3) ZKP-a.

181. *Sudije navedenu odredbu tumače na način da presuda može biti zasnovana samo na krivičnom djelu činjenično opisanom u optužnici. Sud zadržava pravo da promijeni pravnu kvalifikaciju krivičnog djela,¹²² te ima obavezu „donijeti presudu isključivo na osnovu činjenica i dokaza koji su izneseni na glavnom pretresu.“¹²³ Međutim, ukoliko se ukaže potreba za dopunom nekoliko pojedinosti vezanih za dokaze, (zbog nepredviđenog svjedočenja ili posvećivanja nedovoljne pažnje dokazima prije postupka), koja za rezultat ima 'značajnu' promjenu opisa okolnosti u vezi sa krivičnim djelom, smatra se da se time stvara prostor za pokretanje žalbenog postupka.*

182. *Prema tome, autorica smatra, da bi se, uz uvažavanje potrebe da se time ne pričin šteta optuženom, trebala izvršiti dopuna člana 227. Zakona o krivičnom postupku, kako bi se ograničio obim dokaznog materijala koji trenutno mora biti predložen. Takva dopuna, za rezultat bi imala smanjenje opterećenja tužilaca i sudija proisteklo iz navedenih odredbi, što bi dovelo do bržeg okončanja postupaka.”*

183. Dakle, odredbu 227(1)(c) treba izmijeniti tako da predviđa da je u optužnici obavezno navesti samo datum, mjesto, prirodu djela i oblik odgovornosti.

184. U [Izveštaju iz 2016. godine](#) također se preporučuje usvajanje izmjena i dopuna ZKP-a kako bi se riješio problem davanja dokaza na uvid odbrani. Ovaj problem i dalje postoji.¹²⁴ Razlozi zbog kojih propuštanje davanja dokaza na uvid odbrani uzrokuje kašnjenja u postupku su sljedeći:

- Sudsko vijeće mora odvojiti vrijeme za iznošenje argumenata za traženje spisa na uvid;
- Ako, po zahtjevu odbrane, sud naredi davanje uvida u dokumentaciju (uključujući i iskaze svjedoka) odbrani i oni sadrže potencijalno koristan materijal, tada se postupak odgađa kako bi se provela odgovarajuća istraga;
- Ukoliko svjedok izjavi nešto novo (što je usko povezano sa predmetom), prilikom razgovora sa tužiocem prije početka glavnog pretresa i tužilac o tome ne obavijesti odbranu, tada dolazi do kašnjenja dok svjedok da iskaz, jer branitelj mora analizirati nove informacije, što također može značiti da svjedok mora ponovo doći pred sud.

¹²² Član 280(2) ZKP-a.

¹²³ Član 281(1) ZKP-a

¹²⁴ Vidjeti paragraf 65. *supra*.

185. Stoga se ponovo ukazuje na potrebu hitnog usvajanja izmjena i dopuna ZKP-a koje bi tužioce obavezale na davanje uvida u materijal koji je u njihovom posjedu i koji, iako nije korišten u datom predmetu, može imati uticaja na njega; posebno **bilo kojeg materijala za koji se s razlogom može smatrati da bi mogao negativno uticati na predmet tužilaštva ili pomoći optuženom**. Ova obaveza treba trajati sve do pravosnažnosti presude.¹²⁵

XIII. OBUKA

186. Ono što se provlači kroz ovaj izvještaj jeste potreba da oni koji su uključeni u procesuiranje predmeta ratnih zločina rade to na osnovama koje podrazumijevaju znanje, dosljednost i efikasnost. Standardi moraju biti ujednačeni.

187. Mnoge od preporuka, posebno onih upućenih Tužilaštvu BiH, tiču se izrade i korištenja smjernica ili „kontrolne liste“. Korištenje ne podrazumijeva samo dostavljanje smjernica onima koji ih se trebaju pridržavati, nego uključuje održavanje najmanje jednog sastanka kako bi se osiguralo da svi oni na koje se odnose, te smjernice i razumiju, vršenje redovnih provjera da se utvrdi da li ih se pridržavaju i održavanje dodatnih sastanaka ako to nije slučaj.

188. O obuci u vezi sa optužnicama bilo je pomena ranije u ovom izvještaju.¹²⁶ Autorica je upoznata sa činjenicom da je Misija OSCE-a u BiH pružala i dalje pruža opsežne programe obuke o različitim aspektima procesuiranja predmeta ratnih zločina, uključujući koncepte koji se odnose na međunarodno krivično pravo, humanitarno pravo, ljudska prava i krivičnog postupka tužiocima i stručnom osoblju u Tužilaštvu BiH. Ono što zabrinjava, u svjetlu uočenih nedostataka u znanju, jeste niska stopa učešća tužilaca Tužilaštva BiH na takvim obukama. Evidencija Misije OSCE-a u BiH u sklopu projekta *Jačanje kapaciteta za procesuiranje predmeta ratnih zločina* (2015-2018) ukazuje na to da, iako su se tužioci Tužilaštva BiH u velikom broju prijavili za učešće, mnogi se često nisu pojavili na tim obukama.¹²⁷

¹²⁵ Ova obaveza predviđena je Rimskim statutom Međunarodnog krivičnog suda, član 67(2) i ključna je za pravično suđenje.

¹²⁶ Vidjeti paragraf 103. *supra*.

¹²⁷ Na primjer, pet tužilaca Tužilaštva BiH prijavilo se za obuku o sporazumu o priznanju krivnje koja je održana 11. i 12. maja 2017. godine. Nijedan se nije pojavio na obuci, niti je dostavio obrazloženje zašto to nije učinio.

189. Postoje dvije vrste obuka koje se odnose na upravljanje glavnim pretresom, na koje se treba fokusirati. Prvo, mora postojati redovna obuka u zastupanju za **sve** koji zastupaju predmete pred sudom, bilo da su na strani tužilaštva (pred svim sudovima) ili odbrane.¹²⁸ Ova obuka mora postati obavezna. Odredba u tom smislu se može dodati u interni pravilnik kojom će se tužioci obavezati na pohađanje obuke, a glavna je tužiteljica mora provesti. Kada su u pitanju branitelji, uslov da bi se mogli pojavljivati pred Sudom BiH treba biti pohađanje obuke na temu zastupanja, najmanje dva puta godišnje. Misija OSCE-a u BiH već provodi takve obuke.¹²⁹ Edukatore za takve obuke treba tražiti među onim domaćim braniteljima koji su redovno učestvovali u postupcima pred MKSJ-om, ali i međunarodim pravnicima sa iskustvom u radu na predmetima ratnih zločina.¹³⁰

190. Drugo, sudije, posebno one sa Suda BiH, (ali i, ako je to moguće, sa sudova u entitetima i Brčko distriktu BiH), trebaju pohađati obuku iz rukovođenja predmetima. Kako je već istaknuto¹³¹, ZKP zaista omogućava puno više kontrole nad glavnim pretresom nego što je trenutno koriste sudije. Važno je da oni koji vode obuke imaju iskustva sa radom na postupcima u predmetima ratnih zločina. Neki od bivših sudija MKSJ-a imaju veliko iskustvo u ovoj oblasti i trebalo bi ih angažirati da provedu početne programe obuke iz ove konkretne oblasti.

191. Nakon početnog programa obuke treba uslijediti praćenje postupaka kako bi se ocijenilo da li je potrebna dodatna obuka. Obuka treba biti osmišljena tako da uključuje ne samo predavanja nego i praktične vježbe koje će simulirati tipične situacije koje se pojavljuju u postupcima o kojima sudije moraju donijeti odluku.

¹²⁸ Nema svrhe obučavati tužioce da postanu efikasniji u zastupanju optužnice ukoliko i branitelji ne prođu istu obuku.

¹²⁹ U sklopu niza svojih projekata, Misija OSCE-a u BiH je provela obuke koje su vodili međunarodni (većinom bivši tužioci MKSJ-a) i domaći eksperti tužiocima na državnom nivou i u entitetima. Od 2017. godine, i kao dio projekta praćenja rada na predmetima ratnih zločina, na primjer, obuke su pružene na temu zastupanja na glavnom pretresu, podrške svjedocima, pisanja pravnih akata, izricanja presuda, seksualnog nasilja u oružanom sukobu, efikasnog istraživanja najtežih zločina, i upravljanja predmetima. U sklopu projekta Jačanje kapaciteta za procesuiranje ratnih zločina, Misija OSCE-a u BiH je održala 75 obuka za sudije, tužioce, stručno osoblje i branitelje. Ukupno je više od 2.150 učesnika pohađalo ove obuke. O internoj intenzivnoj obuci održanoj za tužioce i pravno osoblje za podršku u Tužilaštvu BiH u sklopu projekta Jačanje kapaciteta za procesuiranje ratnih zločina, vidjeti fusnotu 81. *supra*.

¹³⁰ Autorica je 2013. godine izradila izvještaj „Procjena potreba za obukom u vezi s istragama i suđenjima za ratne zločine u Bosni i Hercegovini“. U njoj su sadržane detaljnije preporuke u vezi sa obukom u oblasti zastupanja za tužioce i branitelje.

¹³¹ Vidjeti paragraf 166. *supra*.

192. Cilj ovog izvještaja nije da ponudi detaljne programe za predloženu obuku¹³², ali se i to po potrebi može uraditi.

XIV. ZAKLJUČAK

193. Sa velikim žaljenjem mora se konstatovati da je konačni zaključak ovog izvještaja da trenutna situacija u vezi sa procesuiranjem predmeta ratnih zločina nije pokazala nivo postignutog napretka koji se očekivao nakon Izvještaja iz 2016. godine i koji je neophodan da bi se ispoštovali predviđeni rokovi.

194. Važno je istaći da je mali broj preporuka datih u [Izvještaju iz 2016. godine](#) proveden u Tužilaštvu BiH, a neke tek kada su obaviješteni da će se raditi novi izvještaj.

195. Iako je važno da javnost razumije da ne može svaki navodni počinitelj ratnih zločina biti krivično gonjen, ne može se dovoljno naglasiti da javnost očekuje - s pravom - da oni koji su odgovorni za najstrašnije zločine budu predmet istrage i krivičnog gonjenja prije isteka roka 2023. godine.

196. Još jedan faktor koji nalaže da se preduzmu hitni koraci kako bi se ubrzao napredak u provođenju istraga i glavnih pretresa je dodatno kašnjenje uzrokovano pandemijom Covid-a-19.

197. Autoričino je mišljenje da je rok za okončavanje svih predmeta ratnih zločina postao cilj koji je nemoguće postići. Ukoliko se preporučene promjene ne provedu odmah, mala je vjerovatnoća da će se rok ispoštovati, osim kada je u pitanju manji broj neriješenih predmeta.

Joanna Korner

9. juli 2020. godine

¹³² Takvi programi za obuku branitelja predviđeni su u autoričinom izvještaju iz 2013. godine o potrebama za obukom i korišteni su kao osnova za obuke koje je provela Misija OSCE-a u BiH.

DODATAK A: PREPORUKE

1. UVOD

- 1.1 Iako se većina preporuka u ovom izvještaju odnosi na rukovođenje i rad Posebnog odjela za ratne zločine, neke se također mogu primijeniti generalno na cijelo Tužilaštvo BiH. Neke od preporuka odnose se na druge institucije koje imaju uticaja na procesuiranje predmeta ratnih zločina.
- 1.2 Ovaj izvještaj i posebno preporuke koje slijede (od kojih se dosta ponavlja iz [Izvještaja iz 2016. godine](#)) ne treba čitati izdvojeno, nego zajedno sa izvještajima i preporukama izdatim od 2016. godine, i također sa izvještajima drugih organizacija.
- 1.3 Prema saznanjima autorice, Tužilaštvo MRMKS-a trenutno sarađuje sa Tužilaštvom BiH pružanjem dokaza i stručne pomoći u pojedinim predmetima. Autorici je potvrđeno da je MRKMS spreman proširiti tu podršku kako bi ona obuhvatala i pomoć u rješavanju nekih od pitanja identifikovanih u ovom izvještaju.
- 1.4 Nakon svake preporuke daje se broj relevantnog paragrafa u ovom izvještaju, u kojem se nalazi obrazloženje za datu preporuku.

2. REVIDIRANA DRŽAVNA STRATEGIJA

- 2.1 Potrebno je dodatno razmotriti tumačenje revidiranih kriterija kako bi se osiguralo da se postupci u samo onim predmetima koji su složeni u smislu ranga počinitelja, odnosno složenosti prirode događaja koji su predmet optuženja, odnosno primjenjivog zakona, vode pred Sudom BiH.
- 2.2 Vijeće ministara BiH treba bez daljeg odlaganja usvojiti revidiranu Državnu strategiju za rad na predmetima ratnih zločina.
[Vidjeti: paragraf 23-29]

3. RUKOVODNA STRUKTURA POSEBNOG ODJELA

- 3.1 Glavna tužiteljica bi trebalo da hitno delegira ovlasti kako bi se osigurao nesmetani svakodnevni rad Posebnog odjela i kako bi se osiguralo da se odluke u vezi sa radom Odjela donose bez odlaganja.
- 3.2 Potrebno je, bez odlaganja, imenovati rukovodioca Posebnog odjela.

3.3 Posebno se preporučuje, u svjetlu velikog obima posla u Posebnom odjelu, sve bližeg isticanja roka za okončanje predmeta ratnih zločina, potrebe za efikasnim zastupanjem optužnica pred sudom i zbog razloga iznesenih u tekstu izvještaja da se, na određeno vrijeme (ne kraće od 12 mjeseci), angažuje međunarodni pravni savjetnik u Posebni odjel. To bi trebao biti tužilac sa iskustvom u radu na predmetima ratnih zločina i u rukovođenju.

3.4 Vođama timova treba dati ovlast za rukovođenje timovima.

3.5 Potrebno je odrediti područja odgovornosti (i zaduženja koja proističu iz tih odgovornosti) za svaki rukovodni nivo u pisanoj formi. Kako bi se osiguralo da se data zaduženja izvršavaju kako je predviđeno, potrebno je uvesti sistem izvještavanja koji će se poštovati.

[Vidjeti: paragraf 35-41]

4. ORGANIZACIJSKE STRUKTURE I PRAKSE RADA POSEBNOG ODJELA

4.1 Glavna tužiteljica je prihvatila da se ponovo uvedu regionalni timovi. Kako bi ti timovi postali efikasne radne jedinice (kako je navedeno u tekstu ovog izvještaja), tužioci i istražitelji raspoređeni u svaki tim moraju raditi samo na predmetima koji se odnose na regiju za koju su zaduženi. Zadržavanje odsjeka ima potencijal da "unese pometnju", jer tužiocima mogu biti dodijeljeni predmeti koji se odnose na regiju koju ne pokriva njihov tim, ali je pokriva odsjek.

4.2 U skladu s tim, preporučuje se da se u najskorije vrijeme „odsjeci“ kao jedinice ukinu i da se imenuje vođa svakog od 6 timova.

4.3 U svjetlu geografski potpuno izmiješanih predmeta koji su trenutno dodijeljeni u rad tužiocima i istražiteljima, potrebno je dodatno razmotriti raspoređivanje pojedinačnih tužilaca i istražitelja u timove. To raspoređivanje mora uzeti u obzir sljedeće:

- predmete na kojima trenutno rade, posebno KTRZ predmete;
- koliko je urađeno na svakom predmetu;
- do koje je faze predmet došao, posebno da li je predmet u fazi glavnog pretresa;
- regija ili regije koje najbolje poznaju.

4.4 Takva analiza bi trebala omogućiti raspoređivanje tužilaca i istražitelja u tim koji najviše odgovara predmetu ili predmetima u koje su uložili najviše napora te su stoga to geografska područja na kojima se odvijao oružani sukob koja najbolje poznaju. Predmeti koji su im ranije dodijeljeni, a na kojima su utrošili manje vremena i koji se ne odnose na geografsko područje tog tima trebaju biti preraspoređeni odgovarajućem timu.

[Vidjeti: paragraf 42-49]

4.5 Ukoliko glavni pretres već nije počeo, nijedan tužilac kojem je dodijeljen predmet organizovanog kriminala ne bi trebao nastaviti raditi na tom predmetu.

4.6 Samo oni tužioci koji imaju određeno iskustvo u radu na predmetima ratnih zločina bi trebali biti raspoređeni u Posebni odjel.

4.7 Broj tužilaca raspoređenih u Posebni odjel je potrebno povećati.

[Vidjeti: paragraf 50]

4.8 Na glavnim pretresima u složenim predmetima ratnih zločina ne manje od dva tužioca trebaju zastupati optužnicu pred sudom.

[Vidjeti: paragraf 53]

4.9 Odredbe člana 37. Pravilnika o radu Tužilaštva BiH kojim se propisuju dužnosti šefova odsjeka nisu dovoljno detaljne. Treba bez odlaganja donijeti pisane smjernice o dužnostima vođa timova (i radu timova).

4.10 Potrebno je održavati redovne sastanke pojedinačnih timova/odsjeka, kao i sastanke između timova/odsjeka. Predlaže se da se tim sastaje jednom sedmično, a da se vođe timova/šefovi odsjeka sastaju jednom u dvije sedmice.

4.11 Kako bi se spriječilo provođenje paralelnih istraga i osiguralo spajanje optužnica protiv lica koja se terete za krivična djela u odnosu na iste događaje, potrebno je izvršiti detaljne provjere u relevantnim bazama podataka kako bi se izbjeglo dupliciranje istraga. Iz istih razloga svaki tužilac koji zaprimi novi predmet mora upoznati vođu svog tima sa relevantnim podacima.

4.12 Tim koji je zadužen za konkretni predmet mora izvršiti detaljnu analizu razloga za oslobađajuću prvostepenu presudu. Tu analizu je potrebno dostaviti vođama svih timova/šefovima odsjeka. Ako se zaključi da bi svi tužioci mogli imati koristi od date analize, onda se ona treba dostaviti svima i ako se smatra potrebnim, raspraviti o njoj na kolegiju Posebnog odjela.

[Vidjeti: paragraf 55-63]

4.13 Kontrolnu listu svih koraka koje je potrebno preduzeti u svrhu pripreme za glavni pretres treba sastaviti iskusni tužilac i trebaju je koristiti svi u Posebnom odjelu.¹³³ Na toj listi jedan od koraka mora biti i provjera da li neki drugi tužilac u istom timu - ili čak i u nekom od drugih timova - radi na predmetu u kojem postoji činjenično preklapanje.

[Vidjeti: paragraf 64-67]

4.14 Potrebno je zaposliti više analitičara kako bi po jedan mogao biti dodijeljen svakom timu. Analitičari bi trebalo da prisustvuju sastancima tima. Potrebno je da tužioci odluče o zadacima koje analitičari moraju izvršavati i izdaju im pisana uputstva.

4.15 Potrebno je zaposliti vojnog analitičara.

4.16 Potrebno je da tužioci odrede zadatke koje će provoditi analitičari i, s tim u vezi, izdaju pisana uputstva.

[Vidjeti: paragraf 68-72]

4.17 Sve baze podataka se moraju redovno ažurirati. U slučaju kada sudovi i tužilaštva u entitetima i Brčko distriktu BiH trebaju dostaviti podatke u svrhu ažuriranja relevantnih baza podataka, trebaju to učiniti putem elektronske pošte na mjesečnoj osnovi. Potrebno je uvesti standardizovani formular na kojem će biti navedena priroda traženih podataka.

[Vidjeti: paragraf 73-76]

4.18 Istražitelji Tužilaštva BiH bi trebalo da budu dodijeljeni timovima. Plan istrage, koji sastavljaju istražitelji Tužilaštva i istražitelji iz SIPA-e treba pripremati **zajedno sa** tužiocem zaduženim za predmet.

4.19 Potrebno je rasporediti dovoljan broj istražitelja u Posebni odjel kako bi svaki tužilac radio sa jednim istražiteljem koji pomaže isključivo njemu. Svaki istražitelj treba imati službeni mobilni telefon.

4.20 Aktivnosti tima 'Terra' treba obustaviti i predati drugoj instituciji sa odgovarajućom nadležnosti. Sve policijske službenike SIPA-e koji su angažovani na njima treba preraspodijeliti na rad na KTARZ predmetima do isteka roka predviđenog Državnom strategijom.

[Vidjeti: paragraf 77-86]

¹³³U sklopu projekta *Jačanje vladavine prava kroz unapređenje procesuiranja predmeta ratnih zločina* izrađena je kontrolna lista koju treba usvojiti Tužilaštvo BiH.

5. MENTORSTVO

5.1 Pravilnik o mentorstvu u Tužilaštvu BiH mora se u potpunosti primjenjivati.

[Vidjeti: paragraf 87-90]

6. OPTUŽNICE

6.1 Potrebno je izraditi opće smjernice koje će propisati kriterije koje treba uzeti u obzir prilikom donošenja odluke o podizanju optužnice protiv optuženog, koje će uključivati sljedeće:

- Kriteriji za prioritizaciju, npr. težina navodnog zločina; da li su događaji u datoj opštini već bili procesuirani u više predmeta; da li se radi o KTRZ predmetu;
- Svojstvo i uloga osumnjičenog;
- Rang počinitelja;
- Dostupnost optuženog / izgledi za hapšenje;
- Da li je optuženi već osuđivan za ratne zločine;
- Priroda dokaza, npr. da li se temelji samo na iskazima svjedoka.

6.2 Da bi se postigao cilj procesuiranja onih koji su najodgovorniji za najteže zločine, u svrhu provođenja istrage i podizanja optužnice, u Tužilaštvu BiH treba zadržati samo one predmete koji ispunjavaju kriterije revidirane Državne strategije.

[Vidjeti: paragraf 95-97]

6.3 „Fragmentacija“ optužnica bez valjanog razloga mora prestati.

[Vidjeti: paragraf 98-101]

6.4 Kako bi se poboljšao kvalitet optužnica, treba provoditi obuku na temu materijalnog prava i izrade pravnih akata i izdati priručnik sa uputstvima za pisanje pravnih akata.

6.5 S ciljem prenošenja vođenja postupka u većem broju predmeta bez odlaganja, Panel za ujednačavanje sudske prakse treba razmotriti razlike između KZ BiH i KZ SFRJ.

[Vidjeti: paragraf 102-106]

6.6 Optužnice se ne bi trebale podizati protiv optuženih koji nisu dostupni organima krivičnog gonjenja ukoliko ne postoje **realni** izgledi da će se optuženi pojaviti na

glavnom pretresu. Predmetni spisi trebaju biti upućeni nadležnom tužilaštvu u datoj državi radi provođenja istrage i krivičnog gonjenja.

[Vidjeti: paragraf 110-112]

6.7 Ne bi trebalo podizati optužnice protiv optuženih koji su već osuđeni za ratne zločine u ranijem postupku, ukoliko se optužnicom ne tereti za komandnu odgovornost za zločine takvih razmjera da interes javnosti zahtijeva da se pozove na odgovornost i da će izrečena krivičnopravna sankcija produžiti kaznu zatvora na koju je već ranije osuđen.

[Vidjeti: paragraf 113-118]

7. NERIJEŠENI PREDMETI, PRENOŠENJE VOĐENJA POSTUPKA I USTUPANJE PREDMETA

7.1 Kao što je već navedeno u tekstu iznad, moraju se izdati smjernice za određivanje prioriternih predmeta.

7.2 Potrebno je odmah izvršiti konačnu analizu KTNZR predmeta koje su trenutno u Tužilaštvu BiH kako bi se utvrdilo da li je ijedan od njih povezan sa složenijim KTARZ predmetima. Predmeti koji nemaju takvu vezu trebaju biti ustupljeni tužilaštvima u entitetima i Brčko distriktu BiH.

7.3 Tužilaštvo BiH/Sud BiH moraju ustupiti sve predmete koji ne ispunjavaju kriterije Nacrta revidirane Državne strategije bez daljeg odlaganja.

7.4 Spisak predmeta koji će biti ustupljeni zajedno sa tužilaštvima i sudovima kojima će biti ustupljeni mora biti dostavljen Nadzornom tijelu.

7.5 Nakon zaprimanja ovog spiska, glavni tužioci i predsjednici sudova kojima će se predmeti ustupiti moraju obavijestiti Nadzorno tijelo ukoliko će takvo ustupanje predmeta uzrokovati logističke probleme.

[Vidjeti: paragraf 119-139]

8. PREDEMETI KOJI UKLJUČUJU NAVODE SEKSUALNOG NASILJA

8.1 Potrebno je osigurati sredstva, do isteka roka, za rad Odjela za podršku svjedocima i žrtvama i Mreže za podršku svjedocima kako bi nastavili pružati podršku žrtvama seksualnog nasilja.

8.2 Potrebno je više koristiti mogućnost davanja iskaza o seksualnom nasilju putem video veze.

8.3 Tužilaštvo BiH treba izdati smjernice o izradi optužnice i pripremi za glavni pretres koje trebaju uključivati pitanja koja se tiču krivičnih djela seksualnog nasilja.

[Vidjeti: paragraf 140-145]

9. PREDMETI 'KATEGORIJE A'

9.1 Kao što je već istaknuto u ovom izvještaju, status takozvanih predmeta 'kategorije A' je od ogromne važnosti za javnost uopšte, a posebno za udruženja žrtava.

9.2 Prikupljanje informacija je relativno jednostavan zadatak provjeravanja evidencija i kašnjenje sa dostavljanjem informacija nema opravdanja.

9.3 Potrebno je prioritarno okončati taj zadatak a glavna tužiteljica dati podatke javnosti na uvid.

9.4 Tužilaštvo BiH treba redovno obavještavati javnost o napretku u procesuiranju predmeta ratnih zločina putem izjava i konferencija za medije.

[Vidjeti: paragraf 146-153]

10. TRAJANJE GLAVNOG PRETRESA

10.1 Kako bi se procesuirao najveći mogući broj predmeta ratnih zločina prije isteka predviđenog roka, trenutna dužina trajanja glavnog pretresa se mora skratiti. I tužioci i sudije moraju biti proaktivni u preduzimanju odgovarajućih mjera kako bi se taj cilj postigao.

10.2 Kada su u pitanju tužioci, takve mjere počinju odlukom o tome koga optužiti i za koja krivična djela. Nakon toga, tokom priprema za glavni pretres tužioci trebaju osigurati da se izvode samo oni dokazi koji su apsolutno neophodni da bi se dokazalo da je djelo počinjeno i učešće optuženog u njegovom počinjenju.

10.3 Prijedlog za prihvatanje presuđenih **činjenica**, tj. ne obrazloženje za njihovo prihvatanje, treba podnijeti dosta prije početka glavnog pretresa kako bi se omogućio odabir odgovarajućih dokaza koji će se izvoditi pred sudom prije početka glavnog pretresa. Presuđene činjenice treba više koristiti.

10.4 Sudije moraju koristiti svoje ovlasti za upravljanje predmetima u skladu sa članom 239. ZKP-a kako bi otklonili sve što odugovlači glavni pretres, a ne doprinosi razrješenju stvari.

10.5 Da bi glavni pretresi mogli biti završeni u razumnom roku, potrebno je osigurati više sudnica, (ako treba, i izvan zgrade Suda); svjedoke treba saslušavati na jednom

kontinuiranom ročištu, čak i ako zbog toga moraju ostati u Sarajevu duže od jednog dana.

[Vidjeti: paragraf 154-168]

11. POSTUPAK OCJENJIVANJA RADA TUŽILACA KOJI PROPISUJE VSTV BiH ('NORMA')

11.1 Nakon provedenog procesa ocjenjivanja rada za 2019. godinu, treba pribaviti povratnu informaciju onih koji provode ocjenjivanje i onih čiji se rad ocjenjuje.

11.2 Ukoliko povratne informacije pokažu da se novi kriteriji još uvijek „previše oslanjaju na kvantitativne kriterije i statistike“, onda treba usvojiti nove izmjene i dopune kriterija prije ocjenjivanja rada za 2020. godinu.

[Vidjeti: paragraf 169-174]

12. IZMJENE I DOPUNE ZKP-A

12.1 Ponovo se preporučuje da se usvoje izmjene i dopune člana 227. ZKP-a kojima će se propisati da jedina pitanja od značaja za dokaze koji će biti obuhvaćeni optužnicom, a koja je neophodno detaljno obrazložiti optuženom budu:

- Datum ili period u kojem je optuženi počinio djela koja mu se stavljaju na teret;
- Mjesto počinjenja djela;
- Opšta priroda dokaznog osnova koji je doveo do optužbi.

12.2 Također se ponavlja preporuka o usvajanju izmjena i dopuna Zakona o krivičnom postupku BiH kojima bi bila propisana trajna obaveza tužioca da objelodani materijal koji može dovesti u pitanje predmet tužilaštva ili pomoći u odbrani optuženog.

[Vidjeti: paragraf 109, 175-185]

13. OBUKA

13.1 Obavezna obuka iz oblasti zastupanja treba se provoditi na redovnoj osnovi za sve tužioce i branitelje koji žele da zastupaju predmete pred Sudom BiH.

- 13.2 Sudijama, ako je moguće svih sudova, ali prvenstveno sudijama koji procesuiraju predmete ratnih zločina pred sudom BiH, treba osigurati pohađanje obuke iz upravljanja predmetima.
- 13.3 Seminari bi trebali biti osmišljeni tako da uključuju ne samo predavanja nego i praktične vježbe koje simuliraju tipične situacije do kojih dolazi u toku postupaka i o kojima sudije moraju odlučivati.
- 13.4 Rukovodstva Tužilaštva BiH i Suda BiH trebaju preduzeti sve potrebne mjere da se osigura prisustvo relevantnog osoblja na takvim obukama i da prate njihov napredak nakon pohađanja obuke.
- 13.5 Rezultat takve obuke treba ocjenjivati praćenjem sudskih postupaka nakon održavanja seminara.

[Vidjeti: paragraf 186-192]

DODATAK B: OPIS PROJEKTOG ZADATKA

Misija OSCE-a u BiH provodi projekt *Jačanje vladavine prava kroz unapređenje procesuiranja predmeta ratnih zločina* (Projekt), koji finansira Vlada Ujedinjenog Kraljevstva. Cilj projekta je praćenje nivoa provođenja preporuka sadržanim u Izvještaju Misije iz 2016. godine, *Procesuiranje ratnih zločina na državnom nivou u BiH*, koji je sačinila sutkinja Joanna Korner, CMG QC (Izvještaj sutkinje Korner), u kojem je u generalnim crtama identifikovala systemske probleme i pitanja koja izazivaju zabrinutost u vezi sa procesuiranjem predmeta ratnih zločina na državnom nivou u BiH. Projekt se provodi u tri faze - prva faza (provedena početkom 2018. godine) sastojala se od provođenja procjene potreba, zatim pružanje ciljane tehničke pomoći (2018-2019) i konačno ocjene postignutih rezultata.

Treća i konačna faza Projekta obuhvata detaljnu ocjenu provedbe preporuka iz Izvještaja sutkinje Kornjer i Izvještaja o procjeni potreba (sačinjenom u prvoj fazi Projekta), kao i napretka postignutog u pogledu procesuiranja predmeta ratnih zločina na državnom nivou u BiH od objavljivanja Izvještaja sutkinje Korner. Ocijenit će se u kojoj su mjeri aktivnosti preduzete u Tužilaštvu BiH doprinijele rješavanju problema koji stoje na putu ispunjavanja ciljeva predviđenih Državnom strategijom. S obzirom na to da rokovi predviđeni Državnom strategijom nisu ispoštovani usprkos značajnoj finansijskoj podršci međunarodne zajednice u smislu osiguravanja resursa za procesuiranje predmeta ratnih zločina, važno je da se ovaj put osigura da su aktivnosti Tužilaštva BiH i Suda BiH pravilno usmjerene ka postizanju tih ciljeva u što kraćem roku i uspješnom rješavanju problema i prepreka koje su ih sprječavale u ispunjavanju utvrđenih rokova. U izvještaju će se također posebno ocijeniti koje od preporuka iz Izvještaja sutkinje Korner nisu provedene ili su provedene samo djelimično.

Između ostalog, analiza će se fokusirati na sljedeće: (1) da li su prioritizacija predmeta i organizacija predmeta standardizirani na efikasan način, osiguravajući da se samo najstroženiji predmeti procesuiraju na državnom nivou, u skladu sa Državnom strategijom; (2) da li se postojeći i budući resursi koriste na najbolji mogući način korštenjem najboljih praksi i razmjene znanja, tako doprinoseći sveukupnoj efikasnosti u provođenju istraga i kvaliteti optužnica; (3) da li se sveukupni kapaciteti i stručnost Tužilaštva BiH koriste na najefikasniji i najučinkovitiji način, i koje mjere se mogu preduzeti da se unaprijedi kvalitet istraga, optužnica i postupaka pred sudom na državnom nivou; i (4) da li su značajno unaprijeđeni mehanizmi za efikasno upravljanje podacima i internu komunikaciju, što rezultira u boljem upravljanju materijalnim dokazima i efikasnijim istragama krivičnih djela.

Da bi se osiguralo da ovaj složeni zadatak bude urađen na visoko kvalitetan način i kako bi se dobila potpuno nezavisna i objektivna konačna ocjena, angažovat će se eksterni ekspert sa dokazanim iskustvom i znanjem u oblasti procesuiranja složenih predmeta ratnih zločina (Konsultant).

Cilj:

Konsultant će ocijeniti napredak koji je postiglo pravosuđe BiH od objavljivanja Izvještaja sutkinje Korner (2016), identifikovati postignuća, nedostatke i izazove (operativne i strateške) i sačiniti preporuke u svrhu unapređenja rada pravosudnih institucija (posebno Tužilaštva BiH), kako bi one mogle postići sve ciljeve zacrtane Državnom strategijom. Konsultant može, ukoliko to smatra potrebnim, izvršiti dodatni pregled optužnica u predmetima ratnih zločina u svrhu precizne i potpune ocjene efikasnosti istrage i pokretanja postupka u tim predmetima. Prilikom ocjenjivanja rada Tužilaštva BiH i Suda BiH, konsultant će se fokusirati na područja koja smatra relevantnim. Konsultant će po nahođenju moći razgovarati sa službenicima VSTV-a BiH i članovima Nadzornog tijela i sa predstavnicima bilo koje druge relevantne institucije.

Zadaci i rezultati:

- Konsultant će se upoznati sa ciljem, konkretnim aktivnostima i rezultatima Projekta, najvažnijim radnim dokumentima iz Faze I (Izvještaj o procjeni potreba i Plan tehničke podrške), kao i sa najnovijim izvještajima Misije u vezi sa procesuiranjem predmeta ratnih zločina u BiH;
- Izraditi sveobuhvatnu i detaljnu evaluaciju provedbe preporuka iz Izvještaja sutkinje Korner i iz Izvještaja o procjeni potreba, kao i napretka postignutog u vezi sa procesuiranjem predmeta ratnih zločina na državnom nivou u BiH od objavljivanja Izvještaja sutkinje Korner, sa naročitim fokusom na Tužilaštvo BiH i razviti metodologiju za postizanje ovog cilja;
- Obaviti radne sastanke/razgovore sa svim relevantnim akterima u relevantnim institucijama, uključujući VSTV BiH, Tužilaštvo BiH, Sud BiH, Nadzorno tijelo za praćenje provođenja Državne strategije, kao i druge relevantne institucije i organizacije, u skladu sa potrebama;
- Ocijeniti sljedeća i druga pitanja koja konsultant smatra relevantnim za postizanje cilja ovog Opisa projektnog zadatka:
 - (i) funkcionisanje odnedavno ponovo uvedene organizacije po timovima na Posebnom odjelu za ratne zločine Tužilaštva BiH;
 - (ii) funkcionisanje sveukupne rukovodne strukture u sklopu Tužilaštva BiH i davanje konkretnih preporuka za poboljšanje organizacijskog i menadžerskog sistema u Tužilaštvu BiH;
 - (iii) u kojoj mjeri je izvršena prioritizacija procesuiranja najsloženijih predmeta ratnih zločina na državnom nivou u BiH u skladu sa Državnom strategijom, uključujući ustupanje manje složenih predmeta pravosuđu u entitetima / Brčko distriktu BiH;
 - (iv) sva druga pitanja identifikovana u Izvještaju sutkinje Korner, u izvještajima Misije OSCE-a u BiH nakon njega ili za vrijeme razgovora.
- Sačiniti pisani izvještaj o gore navedenom do 28. februara 2020. godine, sa preporukama o tome na koji način treba riješiti identifikovane probleme, ukoliko ih bude.

Minimalne kvalifikacije:

- Dokazano radno iskustvo u trajanju od najmanje 15 godina na poslovima sudije krivičnog suda, tužioca ili branitelja;
- Najmanje osam godina iskustva u radu na predmetima ratnih zločina u svojstvu sudije, tužioca ili branitelja;
- Poznavanje načina rada pravosudnog sistema BiH;
- Detaljno poznavanje pravnog i institucionalnog okvira BiH u oblasti procesuiranja predmeta ratnih zločina;
- Detaljno poznavanje i razumijevanje posljednjih oružanih sukoba na Balkanu;
- Izrazita stručnost u pisanju tekstova pravne sadržine, analiziranju i izvještavanju;
- Osnovno poznavanje aktivnosti Misije u sferi procesuiranja predmeta ratnih zločina u BiH;
- Izrazita stručnost u pisanju radnih dokumenata na engleskom jeziku;
- Sposobnost predstavljanja spornih tema na jasan i razumljiv način.

Preporučeni konsultant:

Sutkinja Joanna Korner

Obrazloženje:

Predloženi konsultant je na popisu eksperata za angažovanje Misije.

Izvještavanje i timski rad:

Konsultant će o svom radu izvještavati direktora Odjela za ljudsku dimenziju, preko projektnog menadžera i šefa Sekcije za vladavinu prava.

DODATAK C: SPISAK NAJVAŽNIJIH ANALIZIRANIH DOKUMENATA

- Izvještaj Suda BiH Nadzornom tijelu od 1. juna 2019. godine
- Izvještaj eksperata o pitanjima vladavine prava u Bosni i Hercegovini (5. decembar 2019. godine)
- Godišnji izvještaj VSTV BiH za 2018. godinu
- Izvještaj VSTV-a o projektu *‘Unapređenje rada na predmetima ratnih zločina u BiH’* (01.01.2018 – 31.12.18)
- Izvještaj VSTV-a o projektu *‘Unapređenje rada na predmetima ratnih zločina u BiH’* (01.01.2019 – 30.09.19)
- Izvještaj VSTV-a o projektu *‘Unapređenje rada na predmetima ratnih zločina u BiH’* (01.01.2019 – 31.12.19)
- Zakon o ustupanju predmeta od strane Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju Tužilaštvu Bosne i Hercegovine i korištenju dokaza pribavljenih od Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u postupcima pred sudovima u Bosni i Hercegovini
- Izvještaj Misije OSCE-a u BiH *„Zapažanja o Državnoj strategiji za rad na predmetima ratnih zločina i Nacrtu revidirane strategije iz 2018. godine, uključujući predmete kategorije A Pravila puta“* (septembar 2018. godine)
- Izvještaj Misije OSCE-a u BiH *„Mentorstvo i uvodna obuka u Tužilaštvu BiH: Rezultati analize i preporuke“* (januar 2019. godine), priručnik o mentorstvu
- Izvještaj Misije OSCE-a u BiH *‘Upravljanje predmetima ratnih zločina u postupku pred Tužilaštvom Bosne i Hercegovine’* (tematski izvještaj, juni 2019. godine)
- Izvještaj Tužilaštva BiH Nadzornom tijelu od 1. juna 2019. godine
- Izvještaj Tužilaštva BiH VSTV-u (2. septembar 2019. godine)
- Revidirana državna strategija za rad na predmetima ratnih zločina (maj 2018. godine)
- Pravilnik o izboru i načinu rada konsultativnih tužilaca (novembar 2017. godine)
- Pravilnik o mentorstvu u Tužilaštvu Bosne i Hercegovine (3. januar 2020. godine)

DODATAK D: SPISAK OSOBA SA KOJIMA JE OBAVLJEN RAZGOVOR

20. januar 2020:	Izet Odobašić	Tužilaštvo BiH (tužilac)
	Milanko Kajganić	Tužilaštvo BiH (tužilac)
	Sanja Jukić	Tužilaštvo BiH (tužiteljica)
	Mirza Junuzović	Tužilaštvo BiH (analitičar)
	Aida Čadar	Tužilaštvo BiH (analitičar)
	Melisa Čevra	Tužilaštvo BiH (analitičar)
	Tanja Savić	advokat
21. januar 2020:	Ahmed Mešić	Tužilaštvo BiH (tužilac)
	Igor Dubak	Tužilaštvo BiH (tužilac)
	Behaija Krnjić	Tužilaštvo BiH (tužilac)
	Aleksandar Faladžić	Tužilaštvo BiH (šef Odjela za istrage i podršku svjedocima)
22. januar 2020:	Gordana Tadić	Tužilaštvo BiH (glavna tužiteljica)
	Ranko Debevec	Sud BiH (predsjednik)
	Minka Kreho	Sud BiH (sutkinja)
	Željka Marenić	Sud BiH (sutkinja)
23. januar 2020:	Žarko Kalem	SIPA (šef Odsjeka za ratne zločine)
	Mevludin Mujezinović	SIPA (istražitelj)
	Novak Mijović	SIPA (istražitelj)
	Tarik Crnkić	Okružno javno tužilaštvo u Istočnom Sarajevu (tužilac)
	Senad Osmić	Tužilaštvo BiH (tužilac)
	Irisa Čevra	advokat
	Lejla Čović	advokat
24. januar 2020:	Munib Halilović	Federalno tužilaštvo FBiH (tužilac)
	Branko Mitrović	Republičko javno tužilaštvo RS (tužilac)
27. januar 2020:	Delegacija EU u BiH	osoblje Odjela za vladavinu prava
	Đermin Pašić	Tužilaštvo BiH (tužilac)
	Alma Taso	Odjel za podršku svjedocima Suda BiH (Rukovodilac)
	Jadranka Lokmić-Misirača	Nadzorno tijelo za praćenje rada na predmetima ratnih zločina (predsjednica)

28. januar 2020:	Edin Muratbegović	Tužilaštvo BiH (tužilac)
	Izet Odošić	Tužilaštvo BiH (tužilac)
	Milan Tegeltija	VSTV BiH (predsjednik)
	Gordana Tadić	Tužilaštvo BiH (glavna tužiteljica)
29. januar 2020:	Murat Tahirović	Udruženja žrtava i svjedoka genocida (predsjednik)
	Zekerija Mujkanović	Tužilaštvo Brčko distrikta BiH (glavni tužilac)

DODATAK E: ODLUKA TUŽILAŠTVA BiH: UTVRĐIVANJE PODRUČJA NA KOJIMA RADE TIMOVI

Broj: A 28/20

Sarajevo, 03.01.2020.

Na osnovu člana 5. stav (1) Zakona o Tužilaštvu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 49/09 - prečišćeni tekst, 97/09) i člana 8. i 30. stav (3) Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji Tužilaštva Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 29/14 - prečišćeni tekst, 56/15, 66/19), glavni tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine donosi:

ODLUKA

o utvrđivanju područja na kojima rade tužilački timovi i odsjeci Posebnog odjela za ratne zločine Tužilaštva BiH

I

Posebni odjel za ratne zločine ima 6 timova, raspoređenih u 3 odsjeka sa po dva Tim formirana po regionalnom principu, i to:

- a) Tim IV i Tim V – Odsjek I
- b) Tim I i Tim II – Odsjek II
- c) Tim III i Tim VI – Odsjek III

II

Posebni odjel za ratne zločine sa Timovima formiran je po regionalnom principu, kako slijedi:

- a) Tim I – Sjeverozapadna Bosna i dio Posavine
- b) Tim II – Srednja Bosna
- c) Tim III – Istočna Bosna (dolina Drine) i dio Posavine
- d) Tim IV – Sarajevo i Istočna Bosna uključujući i Foču
- e) Tim V – Zapadna Hercegovina i dolina Neretve
- f) Tim VI – Srebrenica

III

- a) **Odsjek I** – Tim IV i Tim V (*Sarajevo i Istočna Bosna uključujući i Foču i zapadna Hercegovina i dolina Neretve*)

Tim IV:

Sarajevo (gradske općine), Istočno Sarajevo, Ilijaš, Trnovo, Gacko, Goražde, Kalinovik, Nevesinje, Bileća, Foča.

Tim V:

Prozor/Rama, Jablanica, Konjic, Mostar, Duvno/Tomislavgrad, Kupres, Čapljina, Stolac, Ljubuški, Livno, Ljubinje, Ravno, Široki Brijeg, Grude, Čitluk, Neum, Posušje, Berkovići, Trebinje, Istočni Mostar.

b) Odsjek II – Tim I i Tim II (*Sjeverozapadna Bosna i dio Posavine i Srednja Bosna*)**Tim I:**

Sanski Most, Ključ, Drvar, Novi Grad/Bosanski Novi, Mrkonjić Grad, Glamoč, Banja Luka, Bosanski Petrovac, Bosanska Kostajnica, Kozarska Dubica, Gradiška, Prijedor, Bosanska Krupa, Velika Kladuša, Kotor Varoš, Bosansko Grahovo, Laktaši, Bihać, Šipovo, Oštra Luka, Prnjavor, Srbac, Ribnik, Skender Vakuf/Kneževo, Bužim, Cazin, Čelinac, Krupa na Uni, Drinići, Istočni Drvar.

Tim II:

Jajce, Dobretići, Jezero, Bugojno, Žepče, Vitez, Visoko, Donji Vakuf, Kiseljak, Kreševo, Fojnica, Travnik, Gornji Vakuf, Maglaj, Busovača, Vareš, Novi Travnik, Zavidovići, Kakanj, Zenica, Tešanj, Olovo, Breza, Usora.

c) Odsjek III – Tim III i Tim VI (*Istočna Bosna (dolina rijeke Drine) i dio posavine i Srebrenica*)

Tim III: Srebrenica, Milići, Bratunac, Zvornik, Vlasenica, Višegrad, Bosanski Brod/Brod, Teslić, Gradačac, Domaljevac, Šamac, Odžak, Modriča, Doboj, Derventa, Rogatica, Kalesija, Han Pijesak, Čajniče, Sokolac, Brčko, Čelić, Teočak, Banovići, Šekovići, Bijeljina, Lopare, Tuzla, Lukavac, Ugljevik, Srebrenik, Sapna, Živinice, Pale, Prača, Orašje, Vukosavlje, Rudo, Kladanj, Novo Goražde, Doboj Istok, Doboj Jug, Gračanica, Osmaci, Pelagićevo, Petrovo, Donji Žabar.

Tim VI:

Srebrenica, juli 1995.g.

IV

Sastavni dio ove Odluke čini Karta BiH sa područjima na kojima rade tužilački timovi Posebnog odjela za ratne zločine Tužilaštva BiH.

V

Odluka stupa na snagu danom donošenja

GLAVNI TUŽILAC TUŽILAŠTVA/TUŽITELJSTVA BiH

Gordana Tadić

(potpis).

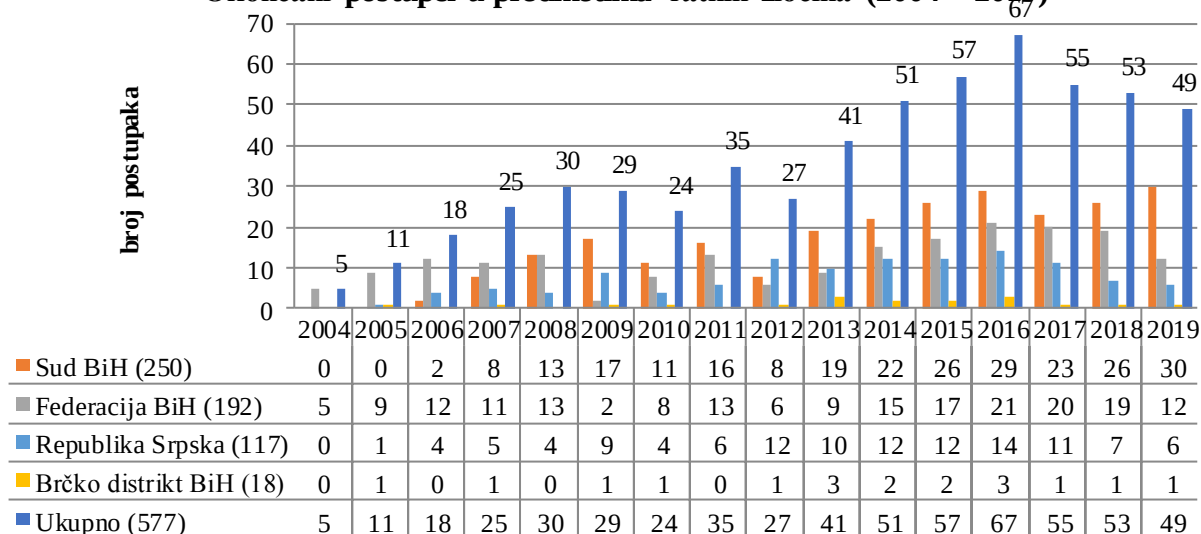
DODATAK F: PREGLED OKONČANIH PREDMETA

Procesuiranje predmeta ratnih zločina u BiH (2004 – 2019)

Prema informacijama dostupnim 2. marta 2020. godine

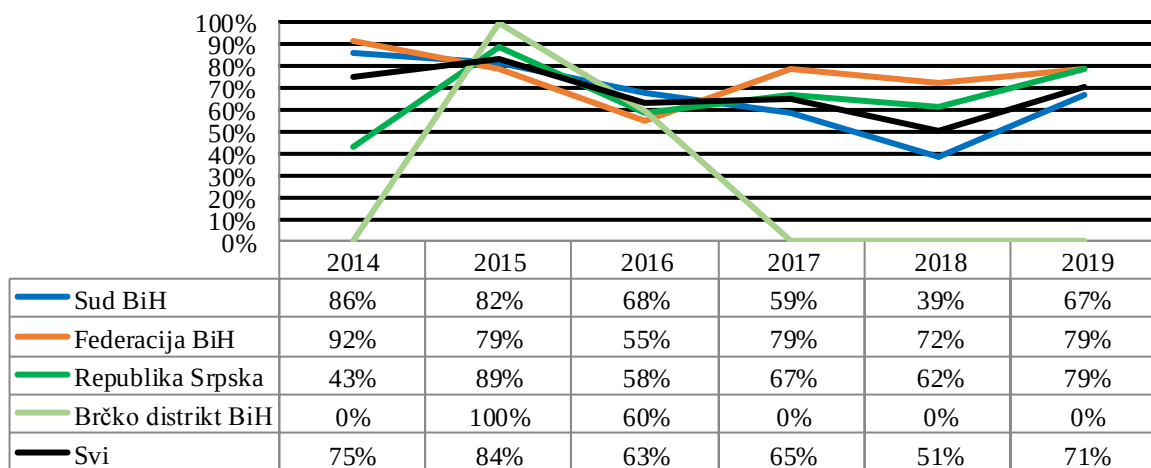
U 2019. godini, Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini zabilježila je **dalji pad broja okončanih postupaka u predmetima ratnih zločina**¹³⁴ u odnosu na prethodnu godinu. Tokom 2019. godine, pravosuđe u BiH je okončalo samo 49 postupaka protiv 88 lica optuženih za ratne zločine. Od 2004. godine, kada je Misija počela pratiti procesuiranje ratnih zločina u BiH, **ukupno su završena 577 postupaka sa 873 optuženih**.¹³⁵ Međutim, prema saznanjima Misije, krajem 2019. godine bilo je 621 neriješenih predmeta sa 4736 osumnjičenih lica.

Okončani postupci u predmetima ratnih zločina (2004 – 2019)

Misija primjećuje da je u **2019. godini, prosječna stopa pravosnažnih osuđujućih presuda porasla na 71%**, nakon zabrinjavajuće niske stope iz 2018. godine (51%). Tome je doprinijela i stopa osuđujućih presuda na Sudu BiH koja je porasla sa 39% (2018) na 67%, što je još uvijek u okviru trenda pada osuđujućih presuda u predmetima ratnih zločina na državnom nivou primjetnom od 2016. godine.

Stopa pravosnažnih osuđujućih presuda (2014 - 2019)

¹³⁴ U svrhu iznošenja ovih podataka, termin „ratni zločini“ obuhvata zločine protiv čovječnosti, genocid i ratne zločine (u skladu sa zakonskom definicijom). Izraz „postupci“ odnosi se na postupke u kojima je optužnica potvrđena, dok izraz „predmeti“ obuhvata i istrage. Ovdje predstavljene podatke prikupila je Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini na nezavisan način i oni prikazuju situaciju zaključno sa 2. martom 2020. godine. Ovo nisu službeni podaci pravosudnih institucija u BiH.

¹³⁵ U svrhu iznošenja ovih podataka izraz „okončani postupci“ koristi se za one postupke koji su okončani konačnom presudom ili obustavljeni zbog proceduralnih razloga.

Postupci u predmetima ratnih zločina koji su u toku

Tokom 2019. godine, Misija je zabilježila **značajno smanjenje broja donesenih prvostepenih presuda**, sa izrečenih 35 prvostepenih presuda u usporedbi s 53 u 2018. godini. Broj postupaka koji su u toku na kraju 2019. godine (244) je nešto manji nego na kraju 2018. godine (249). Od tih 244 postupaka, 6 ih je čekalo potvrdu optužnice, 95 ih je bilo u fazi prije izjašnjavanja o krivnji, 22 su čekala početak glavnog pretresa, a 121 je bilo u fazi glavnog pretresa, u ponovljenom ili žalbenom postupku.

Glavna prepreka u procesuiranju ovih postupaka je nedostupnost optuženih sudovima, najčešće zato što se nalaze u stranim zemljama i ne mogu biti izručeni po zakonu. **Ovaj problem je prisutan kod otprilike 30% postupaka koji su u toku:** od ukupno 74 postupka koji su u toku, 76 optuženih je nedostupno nadležnim sudovima u BiH.

Nadležnost	Postupci (Nedostupni optuženi)	Optuženi (Nedostupni)
Sud BiH	126 (43)	338 (45)
Federacija BiH	72 (10)	92 (10)
Republika Srpska	40 (21)	44 (21)
Brčko distrikt BiH	6 (0)	7 (0)
Ukupno	244 (74)	481 (76)

Broj potvrđenih optužnica na kraju 2019. godine pokazuje da se opći trend smanjenog priliva novih optužnica pred sudovima nastavlja.

Potvrđene optužnice, 2014–2019

Nadležnost	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	Predmeta (optuženih)	Predmeta (optuženih)	Predmeta (optuženih)	Predmeta (optuženih)	Predmeta (optuženih)	Predmeta (optuženih)
Sud BiH	57 (116)	49 (132)	33 (85)	29 (65)	34 (97)	17 (39)
Federacija BiH	20 (25)	20 (22)	21 (34)	13 (21)	11 (17)	13 (14)
Republika Srpska	16 (25)	15 (18)	12 (17)	7 (15)	10 (13)	6 (6)
Brčko distrikt BiH	3 (4)	1 (1)	0	0	2 (2)	2 (3)
Ukupno	96 (170)	85 (173)	66 (136)	49 (101)	57 (129)	38 (62)

Ustupljeni predmeti,¹³⁶ 2009–2019

Nadležnost	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Federacija BiH	3	34	16	145	43	34	21	27	16	127	50
Republika Srpska	3	10	8	71	15	9	11	4	7	38	25
Brčko distrikt BiH	0	1	1	1	0	0	0	0	1	2	1
Ukupno (724)	6	45	25	217	58	43	32	31	24	167	76

Preuzeti predmeti,¹³⁷ 2009–2019

Nadležnost	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Federacija BiH	2	5	19	42	29	11	4	22	7	5	1
Republika Srpska	1	1	6	16	37	23	7	7	13	3	3
Brčko distrikt BiH	0	0	0	1	1	6	1	1	0	0	0
Ukupno (274)	3	6	25	59	67	40	12	30	20	8	4

¹³⁶ „Ustupljeni predmeti“ su oni koje je Sud BiH ustupio entitetskim i sudovima u Brčko distriktu na dalje vođenje. Od ukupno 724 prebačena predmeta od 2009. godine, 534 su KTRZ predmeti (kategorija predmeta u kojima su poznata krivična djela i počinitelji). U 2019. godini, od 76 ustupljenih predmeta, samo 27 KTRZ predmeti.

¹³⁷ „Preuzeti predmeti“ su oni koje je Sud BiH preuzeo sa entitetskih i sudova Brčko distrikta na dalje vođenje.

DODATAK G: ANALIZA PROVOĐENJA PREPORUKA IZ IZVJEŠTAJA IZ 2016. GODINE

U Opisu projektnog zadatka za izradu ovog izvještaja predviđa se „detaljna analiza provođenja preporuka iz izvještaja sutkinje Korner (2016.)“. Iako se u tekstu izvještaja govori o tim preporukama (i u nekim slučajevima se te preporuke i citiraju), radi jednostavnosti se u ovom Dodatku navodi svaka od preporuka izdata u prošlom izvještaju i status njezine provedbe.¹³⁸

1. RUKOVOĐENJE TUŽILAŠTVOM BiH

- Glavna tužiteljica treba povjeriti odgovornost za upravljanje Posebnim odjelom za ratne zločine zamjeniku glavne tužiteljice / šefu Posebnog odjela: nije provedena
- Imenovati 'šefa za vođenje postupaka': nije provedena

2. RUKOVODNE STRUKTURE

- Ponovo uvesti koncept timova zaduženih za određenu regiju: provedena (djelimično) u januaru 2020.
- Održavati redovne sedmične sastanke timova¹³⁹: nije provedena
- Održavati redovne sastanke vođa timova (odsjeka): nije provedena
- Izraditi analizu zločina vezanih za svako od područja: nije provedena
- Izraditi pisane smjernice kojima bi bili propisani kriteriji za utvrđivanje prioritetnih predmeta: nije provedena
- Uvesti sistem mentorstva: provedena (djelimično) 2019/2020
- Tužioci raspoređeni na rad u sastavu Posebnog odjela za ratne zločine trebali bi se baviti samo predmetima ratnih zločina: provedena (djelimično) 2019.

¹³⁸ Tamo gdje pored preporuke stoji riječ „djelimično“, to znači, ukoliko nije drugačije navedeno, da nisu svi aspekti preporuke provedeni.

¹³⁹ Iako su timovi ponovo uvedeni u januaru 2020. godine, sedmični sastanci odsjeka, koji su do tada činili radne jedinice, nisu održavani između 2016. i 2020. godine.

3. ISTRAGE

- Izbjegavanje paralelnih istraga: provedena sporadično
- Ponovo uvesti koncept timova zaduženih za određenu regiju: provedena (djelimično) u januaru 2020.
- Održavati redovne sedmične sastanke timova¹⁴⁰: nije provedena
- Održavati redovne sastanke vođa timova (odsjeaka): nije provedena
- Izraditi analizu zločina vezanih za svako od područja: nije provedena
- Izraditi pisane smjernice kojima bi bili propisani kriteriji za utvrđivanje prioritetnih predmeta: nije provedena
- Uvesti sistem mentorstva: provedena (djelimično) 2019/2020
- Tužioci raspoređeni na rad u sastavu Posebnog odjela za ratne zločine trebali bi se baviti samo predmetima ratnih zločina: provedena (djelimično) 2019.

4. SARADNJA IZMEĐU TUŽILAŠTVA BiH I SUDIJA

- Izvršiti reviziju kriterija za određivanje složenosti predmeta ratnih zločina koji će biti procesuirani pred Sudom BiH: provedena (djelimično)¹⁴¹
- Održavati mjesečne sastanke između radnih grupa Suda BiH i Tužilaštva BiH: provedena (djelimično)

5. FORMA OPTUŽNICE I RANG POČINITELJA

- Obavezna obuka (uključujući i praktične vježbe) za tužioce i istražitelje o zakonskim obilježjima krivičnih djela: provedena (djelimično)
- Izraditi interne smjernice o formi i sadržaju optužnica: nije provedena¹⁴²
- Izvršiti pregled optužnice radi utvrđivanja pravne i činjenične tačnosti prije njezinog podizanja: provedena (navodno, ali ako jest, nedovoljno strogo)
- Ustupanje svih predmeta tužilaštvima u entitetima i BDBiH koji ne zadovoljavaju kriterije za vođenje postupka pred Sudom BiH: nije provedena

¹⁴⁰ Iako su timovi ponovo uvedeni u januaru 2020. godine, sedmični sastanci odsjeka, koji su do tada činili radne jedinice, nisu održavani između 2016. i 2020. godine.

¹⁴¹ „Djelimično“ se ovdje odnosi na **Nacrt** revidirane Državne strategije.

¹⁴² Spomenute smjernice izrađene su u sklopu projekta *Jačanje vladavine prava kroz unapređenje procesuiranja predmeta ratnih zločina* i čekaju na usvajanje od Tužilaštva BiH.

- Prestati s podizanjem optužnica s ciljem ispunjenja „norme“: praksa se navodno i dalje nastavlja
- Prestati s podizanjem optužnica protiv nižerangiranih počinilaca i onih koji nisu dostupni pravosudnim organima BiH: nije provedena
- Prestati s praksom „fragmentacije” predmeta: došlo je do poboljšanja, ali praksa još postoji
- Uvesti politiku rada prema kojoj će biti obavezna dosljedna pravna kvalifikacija za djela počinjena tokom istih događaja: provedena

6. NERIJEŠENI PREDMETI, PRENOŠENJE VOĐENJA POSTUPKA I PREUZIMANJE PREDMETA

- Vršiti ocjenu složenosti predmeta pred Sudom BiH radi eventualnog ustupanja: provedena (djelimično)
- Ustupanje predmeta koji ne ispunjavaju kriterije za vođenje postupka pred Sudom BiH: provedena (djelimično)

7. PREDMETI KOJI UKLJUČUJU NAVODE SEKSUALNOG NASILJA

- Primjena zaštitnih mjera za žrtve pred svim sudovima: provedena
- Smjernice Tužilaštva BiH o formi i sadržaju optužnica trebaju sadržavati odredbu kojom će biti propisano da optužnica neće sadržavati ime oštećenog u predmetima seksualnog nasilja: nije provedena

8. SISTEM NORME

- Revidirati kriterije: provedena

9. ZAKON O KRIVIČNOM POSTUPKU

- Usvajanje izmjena i dopuna člana 227.: nije provedena
- Usvajanje izmjena i dopuna Zakona o krivičnom postupku BiH kojima bi bila propisana trajna obaveza tužioca da objelodani materijal koji može dovesti u pitanje predmet tužilaštva ili pomoći u odbrani optuženog: nije provedena